2000 ژىل
10 - ئىيۇن
شەنبە
№ 6
(4131)

يېڭى ھايات

Йеңи һаят

جۇمھۇرىيەتلىك ئىجتىمائىي - سىياسىي گېزىت. 1970 - ژىلى 1 - يانۋاردىن باشلاپ چىقىۋاتىدۇ

بىر ماقالىغا ئىنكاسلار

ئويلىنىدىغان ۋاقىت كەلدى

30 ژىلدىن بېرى بىز بىلەن سەمىمىي دوست، سىرداش بولۇپ كەتكەن سۆيۈملۈك گېزىتىمىز «يېڭى ھايات» ئىقتىسادىي قىيىنچىلىقلار تۈپەيلى ئايدا بىر قېتىم بولسىمۇ، گېزىت مۇخلىسلىرى بىلەن ئۆز كۆرۈشۈپ تۇرۇشى زور مەنىۋى بايلىق دەپ ئويلايمەن. چۈنكى گېزىتىمىز بىزگە مەدەنىي ھايات يوقىتەك بىلىنىدۇ. بولۇپمۇ، ھازىرقى شارائىتتا ئۆزبەكىستاندا بىزگە قانۇنىي ئېلىپ ئوقۇش ئىمكانىيىتى يوق بولسىمۇ، ئالمۇتا شەھرىگە ئادەم ئەۋەتىپ، شۇ ئارقىلىق «يېڭى ھايات» گېزىتىنى ئېلىپ، ئوقۇۋاتىمىز.

ئۆتكەن ۋاقىت ئىچىدە گېزىت سەھىپىلىرىدىن، بىز خەلقىمىزنىڭ شانلىق تارىخىنى، مەدەنىيىتىنى، ئەدەبىيات - سەنئەت دۇردانىلىرىنى ئوقۇپ، بەھرىلەنگەن بولساق، كېيىنكى بىر ژىل ئىچىدە ئۆزىنىڭ ئايدا بىر قېتىم نەشر قىلىنىشىغا قارىماي، تارىخىمىزدا يۈز بەرگەن ۋاقەلەرگە ئائىت چوڭ كۆلەملىك ماقالىلارنى ئوقۇپ، كەڭ دائىرىلىك چۈشەنچىگە ئىگە بولدۇق.

بولۇپمۇ، بىيىل مارتتىن باشلاپ بېرىلىۋاتقان، ئۇيغۇرشۇناس ئالىم، دوكتور ماھىن موللاقىنىڭ «مېغىزى، شاكىلى بار ھەر نەرسىنىڭ» سەرلەۋھەلىك، چوڭ كۆلەملىك ماقالىسىنى بارلىق ۋۇجۇدۇم بىلەن ئوقۇپ چىقىپ، ھاياجانلاندىم. ھەقىقەتەنمۇ، ئۆزىمىزدىكى سەلبىي تەرىپىمىز بولغان - ئىتتىپاقسىزلىقىمىزنى، مەھەللىۋازلىقىمىزنى، ساتقۇنلۇق، مۇناپىقلىق، خوشامەتچىلىكىمىزنى يوقاتماي تۇرۇپ، مۇستەملىكىچىلىك دەردىدىن قۇتۇلالمايمىز. چۈنكى، بىزگە تارىخىمىز ساۋاقلىرىدىن ئىبرەت ئالىدىغان، خەلقىمىزنىڭ كېلەچىكى توغرىلىق ئويلىنىدىغان، ياش ئەۋلادلىرىمىزنى ھازىرقى زامان تەلىۋىگە لايىق تەربىيىلەشكە بارلىق بىلىمىمىزنى، كۈچ - قۇۋۋىتىمىزنى سەرپ قىلىدىغان ۋاقىت كەلدى.

ھورمەتلىك «يېڭى ھايات»! سىلەرگە ئىجادىي مۇۋەپپەقىيەتلەر تىلەش بىلەن خەلقىمىزنىڭ شانلىق تارىخىغا ئائىت كۆلەملىك، پۇبلىتسىستىك ماقالىلارنى پات - پات گېزىت بەتلىرىدە بېرىپ تۇرۇشىڭلارنى ئىلتىماس قىلغان بولار ئىدىم.

ئېھتىرام بىلەن شامىل ھاجىم ئالماسبېكوۋ، دوختۇر.
تاشكەنت شەھرى، ئۆزبەكىستان جۇمھۇرىيىتى.

ھەر كىمنى ئويغىتىدۇ

ھورمەتلىك «يېڭى ھايات»! بىز، گېزىتىنىڭ بىيىلقى 8 - مارت سانىدىن باشلاپ چىقىۋاتقان، ئۇيغۇرشۇناس ئالىم، دوكتور ماھىن موللاقىنىڭ قەلىمىگە مەنسۇپ «مېغىزى، شاكىلى بار ھەر نەرسىنىڭ» سەرلەۋھەلىك چوڭ پۇبلىتسىستىك ماقالىسىنى ئوقۇپ چىقىپ، ناھايىتى تەسىرلەندۇق ۋە مەزكۇر ماقالىنىڭ ھەقىقەتەنمۇ تەربىيىۋىي ئەھمىيەتكە ئىگە ئىكەنلىكىگە كۆزىمىز يەتتى. چۈنكى، ماقالىدا ئىسپاتلانغانغان بىزدىكى ئەيىبلىقنى تەن ئالىدىغان ھەم ئۇنىڭغا خاتىمە بېرىدىغان دەۋىر كەلدى، دەپ ئويلايمىز. بولۇپمۇ، بىزنىڭ تېنىمىزگە سىڭىپ كەتكەن مەھەللىۋازلىق، خوشامەتچىلىك، كورەلمەسلىك، ماختانچاقلىق، ئىتتىپاقسىزلىق خىسلەتلىرىمىزگە نەپرەتلىنىش تۇيغۇمىزنى قوزغىدى.

بىز، باشقا گېزىتخانلارغا ئوخشاش مەزكۇر چوڭ كۆلەملىك ماقالىنىڭ داۋامىنى تاقەتسىزلىك بىلەن كۈتۈمىز، شۇنداقلا خەلقىمىزنىڭ تارىخىغا ئائىت مەزمۇنلۇق ماقالىلار دايىم گېزىتىمىز بەتلىرىدە بېسىلىپ تۇرۇشىنى ئۈمۈت قىلىمىز.

ھورمەت بىلەن ئالمۇتا شەھرى، گاگارىن، سەتبايېۋ، ئا. روزىباقىيېۋ كوچىلىرىدا ئىستىقامەت قىلىۋاتقان، «يېڭى ھايات» گېزىتىنىڭ مۇخلىسلىرى:
مۇناجىدىن باراتوۋ - ئۇرۇش ۋە ئەمگەك ۋېتېرانى، يارمەھەممەت غازىيېۋ، ئابدۇسالام نادىروۋ - ژىگىت بېشى، نىغمەت ئىبراھىموۋ، نۇراخۇن ھېتاخۇنوۋ، جالالىدىن خەيرىلوۋ ۋە باشقىلار.

غەپلەت ئۇيقىسىدا قالمايلى

ھورمەتلىك «يېڭى ھايات»! مەن، ئۇيغۇرشۇناس ئالىم دوكتور ماھىن موللاقىنىڭ بىيىل مارتتىن باشلاپ بېرىلىۋاتقان «مېغىزى، شاكىلى بار ھەر نەرسىنىڭ» ناملىق كۆلەملىك پۇبلىتسىستىكلىق ماقالىسىنى ئوقۇپ، ئىنتايىن تەسىرلەندىم. مۇئەللىپ مەزكۇر ماقالىسىدا خەلقىمىزنىڭ ئىجتىمائىي ھاياتىدىكى مۇئاممالارنى دادىل ئوتتۇرىغا قويغان. ھەقىقەتەنمۇ جاپاكەش ئۇيغۇر خەلقىنىڭ تارىخى كۆپلىگەن پاجىئەلىك ۋە شۇنىڭ بىلەن بىللە قەھرىمانلىق سەھىپىلەر بىلەن تولغان. ئەينە شۇنداق چىغىر يوللارنى بېسىپ ئۆتكەن خەلقىمىزنىڭ ھازىرقى ئىجتىمائىي ھاياتىدىكى بەزى نۇقسانلارنى - يەنى ئىتتىپاقسىزلىق، مەھەللىۋازلىق، خائىنلىق، مەرتىۋەتسىزلىك كەبى ئىللەتلەرنى ئېتىراپ قىلىدىغان ۋە ئۇلارغا خاتىمە بېرىدىغان ۋاقىت كەلدى. ئەگەر بىز يەنىلا غەپلەت ئۇيقىسىدا قېلىپ، «بىز قېدىمىي مەدەنىيەتلىك خەلق» دەپ قۇرۇق ماختىنىپ ژۈرۈۋەرسەك، باشقا خەلقلەرنىڭ مەدەنىيەت دەرىجىسىدىن يەنە خېلىلا ئارقىدا قېلىشىمىز مۇمكىن. ئەندى ھازىرقى دەۋىر تەلىۋىگە جاۋاپ بېرىش ئۈچۈن پەقەت بىرلا يول بار، ئۇ بولسىمۇ مۇمكىن قەدەر باللىرىمىزنى، نەۋرىلىرىمىزنى ئوقۇتۇشىمىز، ئالىي بىلىملىك مۇتەخەسسىلەردىن بولۇپ يېتىشىشكە قولىمىزدىن كەلگەن بارلىق ئىشلارنى قىلىشىمىز كېرەك. ئەكسى ھالدا ئەبگالىقتىن قۇتۇلالمايمىز.

ئابدۇكېرىم ئەمىنيېۋ، يارموچى.

يېقىندا پانفىلوۋ ناھىيەسى ئالتىي يېزىسىنىڭ نە. قاسىيېۋ نامىدىكى ئوتتۇرا مەكتىۋىنى پۈتكەندىن 20 ژىل ئۆتۈپ تامامىلغان سابىق ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئۇچرىشىشى بولۇپ ئۆتتى.

بۇ كۈنى ئالاھىدە زىنەتلەنگەن مەكتەپ ھويلىسىغا ژىراق - يېقىندىن كەلگەن مېھمانلار ۋە سابىق ئۇستازلار ژىغىلدى. مەراسىمنى مەكتەپ مۇدىرى ن. ژۇمابايېۋا ئېچىپ ئۇچرىشىشقا كەلگەن بارلىق مېھمانلارنى، ئاتا - ئانىلارنى، سابىق ئوقۇغۇچىلارنى سەممىي تەبرىكلىدى. ئاندىن سابىق ئوقۇغۇچىلار مۇھەببەت سۇيسۇيېۋا، ئادىلەم ئالىم قىزى، ئاتا - ئانىلار ۋە كوللىگى ۋە باشقىلار سۆزگە چىقىپ [illegible] يەنىمۇ چوڭ ئۇتۇقلارنى تىلىدى.

مەراسىم ئاخىرىدا مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرى تەرىپىدىن تەييارلانغان سەھنە ئويۇنلىرى ھەم كونسېرت كۆرسىتىلدى. قىسقىسى، مەزكۇر ئۇچرىشىش مەزمۇنلۇق ئۆتتى.

سۈرەتتە: ئۇچرىشىشتىن كۆرۈنۈش.

سەيدەخمەت روزاخۇنوۋ چۈشەرگەن سۈرەت.

ھورمەتلىك گېزىتخان!

ئەگەر سىز:

— دۇنيادا، م د ھ ئەللىرىدە، جۇمھۇرىيىتىمىزدە ۋە ئۆزىڭىز ياشاۋاتقان شەھەر ياكى يېزىدا يۈز بېرىۋاتقان يېڭىلىقلاردىن تولۇق خەۋەردار بولۇپ تۇرۇش نىيىتىدە بولسىڭىز؛

— مىللىي مەدەنىيىتىمىز بىلەن تارىخىمىزنىڭ، ئەدەبىياتىمىز بىلەن سەنئىتىمىزنىڭ، تىلىمىز بىلەن ئۆرپ - ئادەت ۋە ئەنئەنىلىرىمىزنىڭ تېخىمۇ تەرەققىي ئېتىشىنى خالىسىڭىز:

— ئۇمۇمەن، مىللىتىمىز تەغدىرىگە بىپەرۋا بولمىسىڭىز كەلمىسە. «يېڭى ھايات» ۋە «ئۇيغۇر ئاۋازى» گېزىتلىرىغا يەنە ئالتە ئايغا يېزىلىشنى ئۇنتۇماڭ.

«ئۇيغۇر ئاۋازى» موشۇ ژىلنىڭ ئىككىنچى يېرىمىدىن تارتىپ ھەر ھەپتىدە چىقىشقا باشلايدۇ.

يادىڭىزدا بولسۇن:

«يېڭى ھايات»نىڭ 6 ئايغا يېزىلىش باھاسى 219 تەڭگە 66 تىيىن.
ئىندېكسى - 65359.

«ئۇيغۇر ئاۋازىنىڭ» ئالتە ئايغا يېزىلىش باھاسى قىسمەن ئەرزەنلىتىلدى ۋە ئەندى ئۇ يېزىدىكىلەر ئۈچۈن 513 تەڭگە 30 تىيىننى، ئالمۇتا شەھرىدىكىلەر ئۈچۈن 486 تەڭگە 66 تىيىننى تەشكىل قىلىدۇ.
ئىندېكسى - 65357.

ئالمۇتا شەھرىدىكىلەر «يېڭى ھايات» ۋە «ئۇيغۇر ئاۋازى» گېزىتلىرىغا «ئۇيغۇر ئاۋازى» گېزىتى تەھرىراتىدىمۇ (ئىپەك يولى كوچىسى، 50 - ئۆي، 8 - قەۋەت، 817 بولمە) يېزىلالايدۇ.

р/с 406467897 ТОО
"Висал" РНН600400099802
МФО 190501719.
код 719 АГФ ОАО
Банк "Центр Кредит"

مەرھەمەت خالىس ئىقتىسادىي ياردەم قولىنى سۇنغۇچىلارغا
[illegible]

قىسقا خەۋەرلەر

ئاستانا. قازاقستان خەلىق ئارا ۋالىيۇتا فوندىنىڭ كرېدىتلىرى بويىچە 385 مىللىون ئا ق ش دوللىرىغا تەڭ قەرزىنى مۇددىتىدىن ئىلگىرى تۆلىگەن. بۇ ھەقتە خەلىق ئارا ۋالىيۇتا فوندى ئۆز مەتبۇئات خەۋىرىدە بىلدۈردى. بۇ، جۈملىدىن، قازاقستاننىڭ ئېكسپورت تاۋارلىرى باھالىرىنىڭ ئۆسۈشى مۇناسىۋىتى بىلەن مۇمكىن بولدى، دېيىلىدۇ مەتبۇئات ئۈچۈن بېرىلگەن خەۋەردە. ن. نازاربايېۋنىڭ بىلدۈرۈشىگە قارىغاندا، قازاقستان - خەلىق ئارا ۋالىيۇتا فوندىنىڭ كرېدىتلىرىنى مۇددىتىدىن ئىلگىرى قايتۇرغان م د ھ ۋە شەرقىي ياۋروپادىكى بىردىن - بىر دۆلەتتۇر.

* * *

ئالمۇتا. ئالاكول ناھىيەسىنىڭ قايناربېزىسى ئەتراپىدا دۆڭگاتېلىنىڭ كاردىن چىقىشىدىن دېلتاپلان يەرگە غۇلىغان. 32 ياشلىق ئۇچقۇچ ھالاك بولغان. دېلتاپلان يېزا ئېگىلىكى ئېتىزلىرىغا زەھەرلىك خىمىكاتلارنى چېچىش ئۈچۈن سەپەرۋەر قىلىنغان ۋە ئۇ «ئاگروئاۋىاسېرۋىس» شىركىتىگە تەئەللۇق ئىدى.

* * *

تاشكەنت. ئۆزبەكىستاننىڭ تاشقى ئىشلار مىنىسترلىگىدە ئاۋغانىستان ئەخبارات ئاگېنتلىغىنىڭ ئۆزبەكىستان ھەربىي سامولىيوتلىرى تەرىپىدىن گويا ئاۋغانىستاننىڭ ئاۋا بوشلۇقىغا خىلاپلىق قىلىنغانلىقى توغرىلىق خەۋىرىنى قەتئىي رەت قىلىندى. «بىز مۇنداق خەۋەرلەرنى خەلىق ئارا جامائەتچىلىك پىكرىنى ئالداش سۈپىتىدە قارايمىز»، - دەپ بىلدۈردى ئۆزبەكىستان تاشقى ئىشلار مىنىسترلىگىدە.

* * *

ئاستانا. ل. ن. گۇمىليېۋ نامىدىكى يېۋرازىيە ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ شەرقشۇناسلىق فاكۇلتېتى ئۆزىنىڭ بىر ژىللىغىنى نىشانلىدى. بۇنىڭدىن بىر ژىل ئىلگىرى بۇ فاكۇلتېتقا 16 ستۇدېنت قوبۇل قىلىنغان ئىدى. ئۇلار ئالتە ژىل ئوقۇيدۇ. ئاخىرقى كۇرستا ستۇدېنتلارنىڭ چەت ئەلدە ستاژىروۋكىدىن ئۆتۈشى كۆزدە تۇتۇلغان. ئۇلار ئەرەب ئەللىرىنىڭ، خىتاينىڭ، ياپونىيەنىڭ ۋە ئىراننىڭ تارىخىنى، مەدەنىيىتىنى، ئۆرپ - ئادەتلىرىنى ۋە دىنلىرىنى، چەت تىللارنى ئۆگىنىدۇ. دەرىس قازاق ۋە ئىنگلىز تىللىرىدا ژۈرگۈزۈلىدۇ. بۇ يەردە بېجىڭ، توكيو ئۇنىۋېرسىتېتلىرىنى پۈتتەرگەن تەجرىبىلىك ئوقۇتقۇچىلار دەرىس بېرىدۇ.

ياش فاكۇلتېت ئىراننىڭ، خىتاينىڭ، ھىندىستاننىڭ ئەلچىخانىلىرى ۋە شۇنداقلا بەزى مەدەنىيەت مەركەزلىرى بىلەن ھەمكارلىشىدۇ.

* * *

نيۇ - يورك. ئا ق ش پرېزىدېنتى لاۋازىمىغا ئۈمۈتكار، تېخاس شتاتىنىڭ گۇبېرناتورى جورج بۇش (سابىق ئا ق ش پرېزىدېنتىنىڭ ئوغلى)، پرىنسىپ جەھەتتىن قۇراللارنىڭ يېڭى تۈرلىرىنى كەشىپ قىلىش يولى بىلەن ئامېرىكىنىڭ ھەربىي ئۈستۈنلىكىنى تەمىنلەش زۆرۈرىيىتى توغرىلىق بىلدۈردى. ئۇ بۇگۈنكى قۇراللىق كۈچلەر «ئەخبارات تېخنولوگىيەلىرى ئەسىرىدە جەڭ قىلىش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى سابائەتلەشكەن ئەسىردە ھەربىي ئوپېراتسىيەلەرنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن» تەييارلانغانلىغىنى تەكىتلىگەن.

* * *

بريۇسسېل. خەلىق ئارا ۋالىيۇتا فوندىنىڭ ئىش باشقۇرغۇچى دىرېكتورى خورست كېلېر ئاسىيە ئەللىرى تەرىپىدىن ئۆز ۋالىيۇتا فوندىنى (ئا ۋ ف) قۇرۇش ئىدىيەسىنى قوللاپ قۇۋۋەتلىدى. كېلېرنىڭ بىلدۈرۈشىچە، ئازىيە ۋالىيۇتا فوندى خەلىق ئارا ۋالىيۇتا فوندىنى تولۇقلىشى مۇمكىن ۋە ئۇنىڭ تەسىس قىلىنىشى چوڭ بىر مۇئامما بولماسلىغى كېرەك. كېلېرنىڭ مەۋقەسى خەلىق ئارا ۋالىيۇتا فوندىنىڭ ئىلگىركى باشلىغىنىڭ مەۋقەسىگە تامامەن قارىمۇ - قارشى كېلىدۇ.

ئۇيغۇر خانىم - قىزلىرىغا بېغىشلاندى

21 - ماي - يەكشەنبە كۈنى، ئالمۇتىدا، كازگائۇ نىڭ تەن - تەربىيە مەيدانىدا «ئازۇ-گۇم» فوندىنىڭ ئۇيۇشتۇرۇشى بىلەن خانىم - قىزلارغا بېغىشلانغان بايرەملىك شوئۇ-پروگرامما بولۇپ ئۆتتى.

تەنتەنىنى «ئازۇگۇم» فوندىنىڭ پرېزىدېنتى دىلبىرىم ساماساقوۋا تەبرىك سۆز بىلەن ئاچتى. ئۇ ئۆز سۆزىدە بەلگۈلۈك سەۋەپلەرگە بولا مەزكۇر بايرەمنىڭ ئىككى قېتىم ئۆتمەي قالغىنىغا قارىماي، بۈگۈن مەزكۇر تەن - تەربىيە مەيدانىغا كەلگەن كۆپلىگەن تاماشىبىنلارغا ئۆزىنىڭ مىننەتدارلىغىنى ئىزھار قىلىپ، ئانىلارنى، خانىم - قىزلارنى باھار بايرىمى بىلەن تەبرىكلىدى. ئالمۇتا شەھىرى ئەۋېزوۋ ناھىيەسى ھاكىمىنىڭ ئورۇنباسارى، «ئوتان» پارتىيەسىنىڭ ئالمۇتا شەھىرى، ئەۋېزوۋ ناھىيەسى بويىچە شۆبىسىنىڭ رەئىسى ئۆمۈتخان مولدابايېۋ ژىغىلغانلارنى باھار بايرىمى بىلەن تەبرىكلەپ، بېيىلقى مەدەنىيەتنى قوللاپ - قۇۋۋەتلەش ژىلىدا مەزكۇر چارە - تەدبىرنى ئۇيۇشتۇرۇۋاتقان دىلبىرىم ساماساقوۋاغا«ئوتان» پارتىيەسىنىڭ پەخرىي گراموتىسىنى تاپشۇردى.

ئاندىن سەھنىگە كۆتىرىلگەن موتىۋەر ئانا پاتىمەم ھاجىم كېلەچەك ئەۋلادىمىزغا مەدەنىيىتىمىزنى، ئەدەبىياتىمىزنى، سەنئىتىمىزنى ئەڭ ئەۋزەللى، تىلىمىزنى ساقلاپ قېلىشقا كۆپ كۈچ چىقىرىش لازىملىغىنى ئېيتىپ، بارلىق مېھمانلارغا ئۆزىنىڭ دۇئاسىنى بەردى.

سەھنىگە تاماشىبىنلار تاقەتسىزلىك بىلەن كۈتكەن يەر - ئانا تەكلىپ قىلىندى. يەر - ئانىنىڭ رولىنى ئۇيغۇر تىياترىنىڭ ئاتاقلىق ئارتىستى تۇردىبۈۋى ئابلىزوۋا ژۇقۇرى كەسپىي ماھارەت بىلەن ئورۇنلاپ چىقتى. ئالدى بىلەن يەر - ئانىنىڭ ئالدىدىن سەپ تۈزۈپ، خەلقىمىز ئارىسىدا چوڭ ئابرۇيى - ئاتاققا ئېرىشكەن نۇرانىي ئانىلار بىلەن خانىم - قىزلىرىمىز ئۆتتى. يەر - ئانا سەپ تۈزۈپ كېلىۋاتقان ئۇلۇق ۋەتەن ئۇرۇشىدا قەھرىمانلىق كۆرسەتكەن ئانىلارغا، سەنئەت يۇلتۇزلىرىغا ئىلىم - پەن، مەدەنىيەت، تېببىي، ئىختىسات ۋە باشقىمۇ ساھالاردا خىزمەت قىلىۋاتقان خانىم - قىزلارغا تازىم قىلىپ، ئۇلارغا ئاپىرىن ئېيتتى.

كېيىن سەھنىدە تارىخىي شەخسلىرىمىز - ئامانىنساخان، نازۇگۇم، رىزۋانگۈللەرنىڭ ئوبرازلىرىمۇ ئۇيغۇر تىياترى ئارتىستلىرى، تىياتىر ئىنستىتۇتىنىڭ ستۇدېنتلىرى تەرىپىدىن چوڭ ماھارەت بىلەن يارىتىلدى. تاماشىبىنلار ھەقىقەتەنمۇ قەھرىمان قىزلىرىمىز بىلەن ئۇچرىشىپ، مۇڭداشقاندەك بولدى.

نۆۋەتتە تەبرىك سۆزگە چىققان پېداگوگىكا پەنلىرىنىڭ نامزىتى بۇۋىخان ئەلاخۇنوۋا، قازاقستان خەلق ئارتىستى زىنەت ئەكبەروۋا، ئالمۇتا شەھەرلىك ئۇيغۇر مەدەنىيەت مەركىزىنىڭ يېتەكچى خانىم - قىزلار كېڭىشىنىڭ رەئىسى ئەنتىقەرەم ئەخمەتوۋا، ئۆزبېكىستاندىن كەلگەن كومپوزىتور شاھىدەم شەيبەردانوۋالار ئانىلار ۋە قىزلارنى ئىنگۈ - تىلەكلىرىنى بىلدۈردى. ئاندىن نۆۋەت ئۇيغۇر تىياتىرىنىڭ سەنئەتكارلىرىغا بېرىلدى. كورەكلىك ئارتىستلار - ئۆزبېكىيە مەتوۋا، مارات مەمەتقارىيېۋ، پەرھات داۋۇتوۋ، نۇرالىم ۋارىسوۋ، «سادا» ئانسامبىلى، «ياشلىق» توپى ۋە «رۇخسارە» ئانسامبىلىنىڭ ئەزالىرى ئۇيغۇرلارنىڭ شوخ ناخشىلىرى، ئۇسسۇللىرى بىلەن باھار بايرىمىنى تېخىمۇ جانلاندۇردى. شۇنداقلا توربەكتاندىن كەلگەن مېھمان سالامەت شەرىپجانوۋا، قازاقستاننىڭ خىزمەت كۆرسەتكەن ئارتىستى سۇلتاشتى نۇرماخامبېتوۋا، ياش ناخشىچى تاھىر ئىبراگىموۋ خەلق ئاللانىلىرى ئاخموللا مەمروۋ، سېيتجان زايىتوۋلارمۇ تاماشىبىنلارنىڭ كەيپىياتىنى تېخىمۇ كۆتۈرۈپ، ئۇ كۈنكى بايرامنى ھەقىقەتەنمۇ باھار بايرىمىغا ئايلاندۇردى.

بەختىسات سويىبىۋ.

سۈرەتلەردە: بايرەملىك شوئۇ - پروگراممىدىن كۆرۈنۈشلەر.

رۇستەم يۈسۈپوۋ ۋە پەرھات ھەمرايېۋنىڭ سۈرەتلىرى.

پىكىرلەر، تەكلىپلەر ۋە مۇلاھىزىلەر

ئۇيغۇرلاردا بالا تەربىيەلەش ئاساسى ۋە مىللەت ساپاسى

«يېڭى ھاياتنىڭ» بېيىلقى 4 - سانىدا كورنەكلىك يازغۇچى - ژۇرنالىست ئەختەم ئومەرنىڭ «ئۇيغۇرلاردا ئانا تەربىيىسى ۋە ئانىلارنىڭ ساپاسى» سەرلەۋھەلىك ماقالىسىنى ئوقۇپ، كوزۇمگە ئەرىكسىز ياش ئالدىم. مېنىڭ كوزۇمگە ياش ئالغۇزغان ئەختەم ئومەرنىڭ جامائەت ئالدىغا كوتىرىپ چىققان ناھايىتى مۇھىم مەسىلىسى. ئۇنى ئىككى ئېغىز سوز بىلەن ئېيتقاندا، بىز باشقا خەلقلەردىن ھەممىلا جەھەتتىن نېمىشكە كېيىن قالدۇق، روناق تاپمىدۇق؟ بۇنىڭ ئاساسى توگىنى نېمىدە؟ مۇئەللىپنىڭ موشۇ سوئاللارغا بەرگەن ئەتراپلىق جاۋاپلىرى مېنىڭ كوڭلۇمنى بۇزۇۋەتتى.

كوپلىگەن ۋىرىك ئالىملارنىڭ تەتقىقاتلىرىغا قارىغاندا، 3 - 6 مىڭ، ئەندى ئىنگلىز ئالىمى جېيمس چېرچۋارد - نىڭ «قېدىمىي مۇ قىتئەسى» ناملىق كىتاۋىدىكى فاكتلارغا قارىغاندا بىز، ئۇيغۇرلارنىڭ 15 - 20 مىڭ ژىل ئىلگىرى تارىخ سەھىپىسىدىن مۇناسىپ ئورۇن ئالغان ۋە دۇنيا خەلقلىرىنىڭ تارىخىغا، مەدەنىيىتىگە ئوچمەس توھپىلەر قوشقان. ئەينە شۇ ئۇزاق ژىللار ئىلگىرى ئۇيغۇر دولەتلىرىنى قۇرۇپ باشقۇرغان دانىشمەن پادىشالار ۋە بۇنىڭدىن ئىككى مىڭ ئىككى يۈز ژىل ئىلگىرى:

- «مەن ئۇيغۇرلارنىڭ خاقانى، تورت ئەتراپ مېنىڭ ئاغزىمغا قارىسۇن!»، - دەپ ھوكۇم چىقارغان ئوغۇزخاندەك ئوغلانلار تۇغۇلغان مىللىتىمىزنىڭ ساپاسى نېمىشكە توۋەنلەپ كەتتى؟

ئەگەر ئانىنى يەر - زىمىن دەپ پەرەز قىلساق، ئۇ چاغدا بىز ئۇرۇق. ئەشۇ ئۇرۇقنىڭ ياخشى ئوسۇپ، ياخشى ھوسۇل بېرىشى ئۈچۈن ئىككى مۇھىم شارائىت بولۇشى لازىم: ئۇرۇق پۈچەك ئەمەس - ساغلام، يەر تاشلىق ھەم قاتتىق ئەمەس - يۇمشاق بولۇشى كېرەك. ئەندى ئۇرۇق چىققاندىن كېيىن سۇغارماسا، قىسقىسى، كۈتمىسەڭ ياخشى ھوسۇل بەرمەيدۇ. بىز ئىنسانلارمۇ ئەشۇ ئۇرۇق مىسالى. ئۇنداقتا، شۇ يەرگە ئۇرۇقنى تەرگەن كىم؟ ئاتام ئەمەسمۇ؟ شۇنداق ئېكەن، مېنىڭ جەمىيەت ۋە ئانا ۋەتەن ئۈچۈن مىسالدەك بولىسمۇ پايدا كەلتۈرگىدەك ئىنسان بولۇپ ئوسۇپ، يېتىلىپ چىقىشىمغا ئاتام بىلەن تەڭ ئاتاممۇ جاۋاپكەر. بىز ئۇيغۇرلاردا، «ئاتىغا قاراپ بالا ئوسىدۇ»، دېگەن گەپ بار. ئەگەر مەن ھاراقكەش، نەشخور، قىمارۋاز، ئوغرى بولسام، باللىرىمدىن ئىنژېنېر، مۇئەللىم،دوختۇر ۋە ھاكازىلار يېتىلىپ چىقىشى ناتايىن.

قىزلار - كېلەچەكتىكى ئانىلار! ئەينە شۇ ئانىلاردىن مىللەت تۇغۇلىدۇ. ئانىلار بىلىملىك، ئاڭ سەۋىيەسى ژۇقۇرى بولسا، مىللەت ھەم خەلق ساپالىق بولىدۇ دېگەن سوز.

بۇ پىكىرگە قوشۇلماي مۇمكىن ئەمەس. ئامما بالىنىڭ بىلىملىك، ئاڭلىق، سەۋىيەلىك ئوسۇشى ئۈچۈن يالغۇز ئانىلىڭلا بىلىملىك بولۇشى مېنىڭچە كاملىق قىلىدۇ. راست، ئۇيغۇرلاردا، «ئاتىسى ساراڭنىڭ بىرسى، ئانىسى ساراڭنىڭ ھەممىسى ساراڭ»، دېگەن گەپ بار. شۇ چاغدا ساراڭ ئانا كىمنىڭ ئۇرۇغى؟ ھەرگىز ئۇنىڭ ئانىسىنىڭ ئەمەستۇ؟! «ئوغرىنىڭ بالىسى - ئوغرى!» - دەيدۇ ئىندۇسلار. ئوغرى بالىنى ئوستۇرگەن ئوغرى ئۇرۇقلارنى يەرگە تەرگەن، ئۇلارنى ئەينە شۇ دەرىجىگە يەتكۈزۈپ قويغان ئاتىمۇ جاۋاپكەرغۇ؟

ھەر قانداق ئانا ئالىي بىلىملىك. ھەتتا ئالىمە بولۇپ، ئاتا ھاراقكەش، ناركومان، قىمارۋاز، ھورۇن، ھارامتاماق، ئوغرى بولسا، ھەر قانداق ساپالىق ئانا بالىسىمۇ، ساپالىق بالا تۇغۇپ، سۇيەتلىك ئوستۇرەلمەيدۇ، دېمەك، ساپالىق مىللەت ۋۇجۇتقا كەلمەيدۇ. بۈگۈنكى كۈندە بالا - چاقىنىڭ قورسىقىنى تويدۇرۇپ ئاچتىن ئولتەرمەس ئۈچۈن، دۇمبىلىرىگە مىشكاپلىرىنى ئارتىۋېلىپ، كوچمۇ - كوچا، بازارلاردا سەرگەردان بولۇپ ژۈرگەن ئانىلاردىن قانداقمۇ سۇيەتلىك باللار، ساپالىق مىللەت يېتىلىپ چىقار؟! شۇنىڭ ئۈچۈن بالا تەربىيەسىگە پەقەت ئانىلا ئەمەس، بەلكى ئاتا ھەم، ھوكۇمەت تەڭ كۈچ چىقىرىپ، لازىملىق شارائىت يارىتىشى لازىم. ئامما بىز ئاتا - ئانىلار ئوزىمىز ساۋاتلىق بولمىساق، باللىرىمىزغا كوڭۈلدىكىدەك بىلىم بېرەلمەيمىز. بۇ - قوشۇمچە دەلىل ئىسپاتنى تەلەپ قىلمايدىغان ھەقىقەت.

ئەختەم ئومەر: «بىز ئىشەك مىنسەكمۇ، ئايروپلاندا ئۇچساقمۇ سۇيىتىمىزدە ئوزگىرىش بولمىدى. كىيىم ئوزگەرگەن بىلەن كىيىمنىڭ ئىچىدىكى ئادەم ئوزگەرمىدى. تەكلىماكاندا ياشىساقمۇ، ئامېرىكىدا ياشىساقمۇ، بەيتۇل ھەرەمدە ياشىساقمۇ ۋە ياكى قاۋاقخانىدا ياشىساقمۇ يەنىلا ھېلىقى ئۇيغۇرلارنىڭ دەل ئوزى بىز...» - دەپ تەكىتلەيدۇ. مەن بۇ پىكىرگە قوشۇلالمايمەن. مەن، «ھېلىقى» دەپ ياقتۇرمىغاندەك، ئۇچىنچى «سورتلۇق» بېتەك ئەمەس. مېنىڭ ئوزگە خەلقلەر ئوخشاش ئوزەمگە چۇشلۇق نامىم ھەم ھورمىتىم بار! گەپ «... ھېلىقى ئۇيغۇرنىڭ دەل ئوزىدە» ئەمەس. مېنىڭ پىكرىمچە، ئەجدادلىرىمىزدىن يالداما قالغان بۇ مۇقەددەس نامنى ھورمەتلىمەي دەپسەندە قىلغان مەن ئەبگادا. مەن ئەبگا بولمىسام، ياراتقان ئىگىمىز مۇبارەك قولى بىلەن ھەدىيە قىلغان مۇنبەت دىيارنىڭ قەدىر - قىممىتىنى بىلمەي، ياقتۇرماي، ياتلارنىڭ قولىغا تۇتقۇزۇپ قويۇپ، ژۇقۇرىدا مۇئەللىپ تەكىتلىگەندەك، ئامېرىكىدا، كانادىدا، بېلگىيەدە، شۋېتسىيەدە، قىسقىسى ياقا يۇرتلاردا سەرگەردان بولۇپ، كىشىنىڭ بوسۇغىسىدا تېنەپ ژۇرمەيتتىمۇ؟ مېنىڭ ۋۇجۇدۇمغا مۇجەسسەملەنگەن شەخسپەرەسلىك، مەنسەپپەرەسلىك، ماختانچاقلىق، قىمارۋازلىق، ھىيلىگەرلىك، خائىنلىق، خۇراپاتچىلىق، قىسقىسى ئەبگالىق بېسىم بولغاچقا مەن روناق تاپمىدىم. مۇنداق ئەبگالىق دۇنيا خەلقلىرىنىڭ بىرىسىدىمۇ يوق.

ئەگەر ھەر بىرىمىز ئوزىمىز تۇغۇلۇپ ئوسكەن ئانا ماكانىنى، كىندىك قېنىمىز تامغان يەرنىڭ قەدىر - قىممىتىنى توغرا باھالاپ: «بۇ مېنىڭ روزغار دىيارىم! بۇ مېنىڭ قۇتلۇق زىمىنىم! مېنى يورۇق دۇنياغا ئېلىپ كەلگەن باغرى ئىسسىق ئانام» دەپ ھىس قىلىپ، ئەشۇ ئانىنىڭ باغرىغا ئوزىمىزنى يېقىپ، ئۇنىڭدىن كۈچ - قۇۋۋەت، مەدەت ئېلىپ، ئانا يەرنى كوزىمىزنىڭ قارچۇغىدەك ساقلىغان بولساق، تەغدىرىمىز بۈگۈنكىدەك پاجەلىك ھالەتكە چۇشۇپ قالماس ئىدى. ئەپسۇس، مىڭ ئەپسۇس.

مۇمكىن،مۇدھىش تومۇر، مەنبە بولەكمىكىن؟ مەسلەن، ئەخمەتجان قاسىمىنىڭ مونۇ بىر پىكرىگە دىققەت ئاغدۇرايلى. ئەخمەت ئەپەندى مائارىپ ھەققىدە گەپ قوزغالغاندا: «... بۇرۇن شىنجاڭنى ئورۇن ژىللار مابايىندا ياڭ زېڭشىنىڭ دېگەن كىشى سورىغان. بىر كۈنى بېجىن خان ئوردىسىغا تەكلىپ قىلىپ، ئەلنى قانداق باشقۇرۇۋاتقانلىغى ھەققىدە ھېساۋات بېرىشنى تەلەپ قىپتۇ. ياڭ زېڭشىن تېگىشلىك جاۋاپ بەرگەندىن كېيىن، خان: - قولۇڭدا قانچە چېرىك بار؟ - دەپ سوراپتۇ. - ئون مىڭ چېرىك، خان ئورنىدىن سەكرەپ تۇرۇپ: - ھەي، مۇنچىلىك ئاز چېرىك بىلەنمۇ چوڭ بىر دولەتنى باشقۇرغىلى بولامدۇ؟! سەن دەررۇ، يە چېرىكلىرىڭنىڭ سانىنى كوپەيتكىن، يە كۈدىي - كەپەڭنى دۇمبەڭگە ئارتىپ، جېنىڭنىڭ بارىدا ئېلىڭنى تاپقىن، - دەپتۇ. بۇنى ئاڭلىغان ياڭ قاقاخلاپ كۇلۇپ: - مۇھتەرەم خان! مەن ئەشۇ ئون مىڭ چېرىكنىمۇ تارقىتىۋېتەي دەۋاتىمەن. چۇنكى، ئۇيغۇرلارنى چېرىكسىزلا باشقۇرغىلى بولىدۇ، - دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ. خان ھەيران بولۇپ: - قېنى ئۇنداقتا، جەمىيەتنى قانداق باشقۇرىسەن، ئاشكارىسىنى بايانلا! - دەيدۇ. ياڭ زېڭشىن: - مەن ئۇيغۇرلارغا سورىغان ئەرسىلىرىنى بېرىمەن. خان: - ھەممىنى بېرىۋەتسەڭ، بىر كۈنى ئۇلار ھوقۇقىنىمۇ بەر دەپ سورىمامدۇ؟ ياڭ - مەن ئۇيغۇرلارغا مائارىپتىن بولەك خالىغىنىنى بېرىمەن. دىن ئەركىنلىگىنى بېرىمەن. كۈنىگە بەش قېتىم ئەمەس ژىگىرمە بەش قېتىم ناماز ئوتىسەگىمۇ مەيلى. مەسچىتلارنى كوپ سالغان دوتەي - ئامباللارنى مۇكاپاتلايمەن. مەسچىتنى ئاز سالغانلارنى جازالايمەن. مائارىپى يوق مىللەت كومتىرىپ قويغان قازانىڭ ئاستىدىكى قوڭغۇزغا ئوخشايدۇ. بېيىش بېغى موشۇكەن دەپ، خۇراپەتچىلىكتە ياشاۋېرىدۇ. سادىدە خەلقنى باشقۇرماق ئاسان، ئۇلارنى قوي ئوخشاش خالىغان تەرەپكە ھايداپ كەتكىلى بولىدۇ... - دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ. شىنجاڭنى ياڭ سورىغان ژىللىرى مەسچىتلەر سانى 4 مىڭغا يەتكەن. خالايىق! بىز ياڭنى دورىمايلى. كوپرەك مائارىپقا كوڭۈل بولۇپ، باللىرىمىزنى مەكتەپلەرگە جەلىپ قىلايلى»، دەپ تەكىتلىگەن ئېكەن.

بۇنىڭ بىلەن مەن ئەخمەت ئەپەندىنى مۇسۇلمان دىنىدىن يالتايغان ئېكەن، دېمەكچى ئەمەس، ئۇنداق پىكىردىن ژىراق. ئۇ ئادەمنى تونىغان، بىلگەنلەرنىڭ ئېيتىپ بېرىشىچە، ئەخمەتجان قاسىمى ناھايىتى بىلىملىك، ئىلىم - پەندىن ساۋاتلىق، شۇنداقلا ھەقىقىي تەقۋادار ئىنسان بولغان. دىن بىلەن مائارىپنى قاتار ئېلىپ مېڭىشنىڭ تەشەببۇسكارى ئىدىكەن. مائارىپسىز ئىلگىرى بېسىش مۇمكىن ئەمەسلىگىنى توغرا چۇشەنگەن. ھە، قۇرئان كەرىمدىكى قىرىق پەرىزنىڭ بىرى: «ئوقۇ، بىلىم ئال ...»، دېگەن پەرىزنى ئايپاق غوجا، ئەخمەتخان غوجا، مەزەمخان قاتارلىق مۇناپىق چالا مولىلار بۇرمىلاپ، خەلقىمىزنى غەپلەتتە قالدۇرغانلىغىنى بىلىمىز.

ئەپسۇسكى، بىز رەھبىرىمىز ئەخمەت ئەپەندىنىڭ ژۇقۇرىدىكى دانا پىكرىنى ئىناۋەتسىز قالدۇرۇپ، ئوزىمىز بىلگەن «سەنەمگە» ئۇسسۇل ئويناپ كېلىۋاتىمىز.

قىسقىسى، ئەختەم ئومەر ئىجتىمائىي ھاياتىمىزدىكى ئىنتايىن مۇھىم مەسىلىنى كوتەرگەن، بۇ مەسىلە ئۇستىدە ھەممىمىز مۇقۇم ئويلىنىپ ئىش تۇتۇشىمىز لازىم، دەپ ئويلايمەن.

مارس ھوۋەيداروۋ.

ئىنسان ۋە ئىمان

ياركەنت تەۋەسىدىكى چولاقاي يېزىسىدا 600 ئورۇنلۇق مەسچىت 1993 - 94 - يىللىرى ياسىلىپ، پايدىلىنىشقا بېرىلدى. مەزكۇر مەسچىتنى ياساشقا [illegible] يۇرتتىكى بارلىق [illegible] قاتناشقان. ھازىر مەسچىتنىڭ [illegible] مەسچىتنىڭ بارلىق [illegible] يۇرت ئىشى دەپ، بارلىق كۈچ - قۇدرىتىنى سەرپ قىلىپ كېلىۋاتقان ئاكتىپ ئادەملەرنىڭ بىرى ياقۇپ ھاجىم نىيازوۋتۇر. [illegible] ياقۇپ ھاجىم ئەسلى [illegible] لېكىن ناھايىتى [illegible] بىلەن ئادەمنى ئۆزىگە جەلپ قىلالىدۇ.

ئېتىقات ۋە تەربىيە دەرگاھى

[illegible] ياقۇپ ھاجىم [illegible] 1976 - يىلى [illegible] دەم ئېلىشقا چىقتى. [illegible]

ياقۇپ ھاجىمنىڭ ئېيتىشىچە، ھازىر چولاقاي يېزىسىدا [illegible] 1997 - 98 - يىللىرى [illegible]

[illegible]

ياقۇپ ھاجىم نىيازوۋ [illegible]

ئابدۇكېرىم غەنىيېۋ،
پانفىلوۋ ناھىيەسى.

ئىسائەلەيھىسسالامنىڭ موجىزىلىرى

موجىزە - ئادەتتە ئىنسانلارنىڭ قولىدىن كەلمەيدىغان ئادەتتىن تاشقىرى ئەجايىپ ئىش دېمەكتۇر. ئاللا ئۆز ھېكمىتىگە ئاساسەن، ھەر قانداق پەيغەمبەرنى كىشىلەرگە پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىشتە ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىك داۋاسىنىڭ راستلىغىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن ئۇنى موجىزىلەر بىلەن بىللە ئەۋەتكەن، شۇڭلاشقا ئىسا ئەلەيھىسسالامنىمۇ بەزى موجىزىلەر بىلەن ئەۋەتكەن. قۇرئان كەرىم ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ موجىزىلىرىنى مۇنداق بايان قىلىدۇ: «ئۆز ۋاقتىدا مەريەم ئوغلى ئىسا ئېيتتى: «ئى، مەريەم ئوغلى ئىسا! ساڭا ۋە سېنىڭ ئاناڭغا بەرگەن نېمىتىمنى ئەسلىگىن. ئەينى زاماندا ساڭا روھۇلقۇدۇس (يەنى جىبرىئىل) بىلەن مەدەت بەردىم، (كىچىككىدە) بۆشۈكتە ۋە (پەيغەمبەر بولغان) ئوتتۇرا ياش ۋاقتىڭدا كىشىلەرگە سۆزلەتتىڭ. ئەينى زاماندا ساڭا كىتابنى، ھېكمەتنى، تەۋراتنى ۋە ئىنجىلنى ئۆگەتتىم. ئەينى زاماندا مېنىڭ ئىزنىم بىلەن لايدىن قۇشنىڭ شەكلىدە بىر نەرسە ياساتتىڭدە، ئۇنى پۈۋدىسەڭ ئىزنىم بىلەن ئۇچىدىغان قۇش بولاتتى. مېنىڭ ئىزنىم بىلەن تۇغما كورنى، بەرەس كېسىلىنى ساقايتتىڭ، ئەينى زاماندا مېنىڭ ئىزنىم بىلەن ئۆلۈكلەرنى (تىرىلدۈرۈپ، قەبرىلىرىدىن) چىقاردىڭ. ئەينى زاماندا بەنى ئىسرائىلنى ساڭا چېقىلىشتىن توسىدىم. سەن ئۇلارغا موجىزىلەر بىلەن كەلگەن چېغىڭدا ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى كاپىرلار: «بۇ پەقەت روشەن سېھىردۇر» - دېدى. مائىدە سۈرىسى، 110 - ئايەت.

قۇرئاندا تەسۋىرلەنگەن ئىنجىل

ئىنجىل ئىسرائىل ئەۋلادىنى توغرا يولغا باشلاش ئۈچۈن ئىسا ئەلەيھىسسالامغا ئاللادىن نازىل بولغان ئىلاھى كىتاپتۇر. ئۇنىڭدا كىشىلەرنى بىر ئاللاغىلا ئىبادەت قىلىشقا چاقىرغان ۋە ئاخىرقى زامان پەيغەمبىرى (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ) كېلىشى ۋاقتىنىڭ يېقىنلاشقانلىغى بىلەن خۇش خەۋەر بېرىلگەن. ھەتتا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈپەتلىرى ئىنجىلدا بايان قىلىنغان. شۇڭا قۇرئان كەرىم خرىستانلارنى ئۆزلىرىنىڭ مۇقەددەس كىتاۋى بولغان ئىنجىلنىڭ ھوكۈمى بويىچە ھوكۈم قىلىشلىرىغا نىدا قىلغان. ئاللا مۇنداق دېگەن: «ئەھلى ئىنجىللار (يەنى خرىستانلار) ئاللا ئىنجىلدا نازىل قىلغان ئەھكاملار بويىچە ھوكۈم قىلسۇن». (مائىدە - 47). ئىنجىلدىكى ئەھكاملار بويىچە ھوكۈم قىلىش دېگەنلىك ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىنسانلىقىغا ئۇنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىگىگە ئېتراپ قىلىش، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاخىرقى زامان پەيغەمبىرى ئىكەنلىگىگە ئېتراپ قىلىشتىن ئىبارەت ئېدى. چۈنكى، ھەقىقىي ئىنجىل مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ كېلىشىدىن خەۋەر بەرگەن. «ئۇلار ئەلچىگە (يەنى ئۇممى پەيغەمبەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا) ئەگىشىدۇ. ئۇلار ئۆز ئىلكىدىكى تەۋرات، ئىنجىللاردا ئۇنىڭ (سۈپىتىنىڭ) يېزىلغانلىغىنى كورىدۇ. ئۇ، ئۇلارنى ياخشى ئىشقا بۇيرىيدۇ. يامان ئىش قىلىشتىن توسايدۇ. ئۇلارغا پاك نەرسىلەرنى ھالال قىلىدۇ، ناپاك نەرسىلەرنى ھارام قىلىدۇ». (ئەئىراق سۈرىسى، 157 - ئايەت).

خرىستان، يەھۇدىلەر ئۆزلىرىنىڭ مۇقەددەس كىتاپلىرىغا ئەمەل قىلغان بولسا ۋە شۇنىڭدىكى ئەھكاملار بىلەن ھوكۈم چىقارغان بولسا، ئۇلار ئەلۋەتتە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئىمان كەلتۈرگەن بولاتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۆز دىنلىرىغىمۇ كاپىر بولمىغان بولاتتى. ئۇ ئۆز ۋاقتىدا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئىمان كەلتۈرمىگەنلىكلىرى ئۈچۈن ئۆزلىرىنىڭ كىتاپلىرىغا ۋە مۇسا، ئىسا پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋەسىيەتلىرىگە خىلاپلىق قىلغان بولىدى. شۇ سەۋەپتىن ئۇلار ئاللانىڭ غەزىۋىدىن چۈشكەن ۋە كاپىر بولۇپ كەتكەن.

ئىسا ئەلەيھىسسالامغا ئاللادىن ئىنجىل ناملىق ئىلاھى كىتاپ نازىل بولغانلىغى ئېنىقتۇر، ئامما ھازىر ئەشۇ ھەقىقىي ئىنجىل نەدە؟ ئىسا ئەلەيھىسسالامغا كەلگەن ھەقىقىي ئىنجىل ئۇنىڭ مۇرىتلىرىنىڭ قولىدا يوقالغان. ئەسلى ئىنجىلنىڭ ھازىر تېپىلمايدىغانلىغىغا پەقەت ئىنجىل دەپ ئاتالغان كىتاپلار ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇرىتلىرى دەپ داۋا قىلغان كېيىنكى ئەسىردىكى كىشىلەرنىڭ قوللىرى بىلەن يېزىلىپ قالدۇرۇلغانلىغىغا مۇسۇلمان ئالىملىرى ۋە خرىستان ئالىملىرى ئورتاق ئىتتىپاقتۇر. ئەسلى ئىنجىل يوقالغانلىغى ئۈچۈن ئىنجىل مەتتا، ئىنجىل لۇقا، ئىنجىل بەرنابا ۋە ئىنجىل يۇھەننا قاتارلىق 4 خىل ئىنجىل مەيدانغا كەلگەن.

بۇ تۆرت خىل ئىنجىلنى، ئىسا ئەلەيھىسسالامنى كورمىگەن، پەقەت ئۇنىڭ دەۋىتىنى ئاڭلاپ، خرىستان دىنىغا ئەگەشكەن كېيىنكى ئەسىردىكى دەۋەتچىلەردىن 4 ئادەم ئۆز قوللىرى بىلەن يېزىپ چىقىپ، ئۆزلىرىنى ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدا بولغان مۇرىتلارنىڭ قاتارىغا قويغان. ئەمەلىياتتا ئۇلارنى ھازىرقى زامان خرىستان ئالىملىرى ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇرىتلىرى دەپ ساناشمايدۇ. ئۇلارنىڭ بىرى مەتتا، يەنە بىرى لۇقا، ئۈچىنچىسى - يۇھەننا، تۆرتىنچىسى - بەرنابادۇر.

1. ئىنجىل مەتتا ئىبرانى تىلى بىلەن يېزىلغان بولۇپ، ئۇنىڭ ئەسلى نۇسخىسى يوقالغان. ھازىر ئۇنىڭ تەرجىمىسى تېپىلغان، لېكىن كىمنىڭ تەرجىمە قىلغانلىغى مەلۇم بولمىغان.

2. ئىنجىل لۇقامۇ ئىبرانى تىلى بىلەن يېزىلغان. لېكىن ئۇمۇ كوپلىگەن ئۆزگىرىشلەرگە ئۇچرىغان. چۈنكى ئۇ بىر قانچە ئەسىر يوقىلىپ كېتىپ، كېيىن ئۇنىڭ باشقىلار كوچەرگەن نۇسخىسى تېپىلغان.

3. ئىنجىل يۇھەننا توغرىلىق ئانگلىيەدە بەش يۈز خرىستان ئالىمنىڭ قاتنىشىشى بىلەن ئېلىپ بېرىلغان تەتقىقات نەتىجىسىدە، تۆۋەندىكى خۇلاسىغا كەلگەن: «ئامما ئىنجىل يۇھەننا شۈبھىسىزكى، ئۇ ئۇيدۇرما كىتاپتۇر. ئۇنى يازغان ئادەم يۇھەننا سەيياد بولۇپ، ئۇ ئىسانىڭ مۇرىتلىرىدىن ئەمەس، ئۇ ئۆزىنى ئىسائەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدا بولغان مۇرىت يۇھەنناغا ئوخشىتىۋالغان. چىركولار بۇ ئىككىسىنىڭ ئارىسىنى ئاجرىتالماي، بۇنى ئىسانىڭ مۇرىتى دەپ، كەلگەن. ئۇ توغرا ئەمەس».

4. ئىنجىل بەرنابا مىلادىنىڭ 5 - ئەسرىدە مەيدانغا كەلگەن. كېيىن ئاردىن يوقىلىپ كېتىپ، 1709 - يىلى روسسىيە پادىشاسىنىڭ مەسلىھەتچىسى كىرىمىر تەرىپىدىن تېپىلغان. ئۇ ئىتالىيەن تىلىدا يېزىلغان بولۇپ، جۇرسىدە ئەرەپ تىلى بىلەن شەرھەلىرى ئېلىنغان.

ژۇقۇرىدىكى ئىنجىللارنىڭ بىر - بىرىگە ئوپتىن ئوخشىماسلىغىدىكى سەۋەپ، بۇلارنى يازغان ئادەملەرنىڭ ياشىغان مۇھىت ۋە زامانىنىڭ تەسىرىدىن ئېدى. ئۇلار ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇغۇلۇشى، پەيغەمبەرلىگى، دىن تارقىتىشى يولىدىكى ئىش پائالىيەتلىرىنى بىر - بىرىگە ئوخشىمىغان شەكىلدە تەسۋىرلىگەن.

خرىستانلارنىڭ ئۈچلۈك ئەقىدىسى

ئىسا ئەلەيھىسسالامغا ئاللادىن نازىل بولغان ئىنجىلدىكى دىنى ئەقىدە بىلەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا نازىل بولغان قۇرئان كەرىمدىكى دىنى ئەقىدە ئوخشاشتۇر. ئىسا ئەلەيھىسسالاممۇ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئوخشاشلا كىشىلەرنى بىر ئاللاغا ئېتىقات قىلىشقا چاقىرغان ۋە ئۆزىنى ئاللانىڭ ئوغلى دەپ، داۋا قىلمىغان. بەلكى ئۆزىنى ئاللانىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى دەپ تونۇشتۇرغان. لېكىن ئىسا ئەلەيھىسسالامغا نازىل بولغان ئىنجىلنىڭ يوقىلىشى، خرىستان دىنىغا ئەگەشكەن بەزى كىشىلەرنىڭ ئۆزلىرى ئاڭلاپ ئۆگەنگەن ھەر خىل رىۋايەتلەرگە يۆلىنىپ، ئىنجىل نامى بىلەن تۆرت خىل كىتاپنى يېزىپ چىققانلىغى ۋە ئەسىرلەرنىڭ ئوتۇشى بىلەن بۇ كىتاپلارمۇ تۈرلۈك ئۆزگىرىشلەرگە ئۇچراپ، ئۆز ئەسلىنى ۋە دىنى ئەھمىيىتىنى يوقاتقانلىغى سەۋەپلىرىدىن خرىستانلارنىڭ ئەقىدىسىدە ئۈچلۈك ئەقىدىسى ئورۇنلاشقان.

ئۈچلۈك ئەقىدە دېگەن نېمە؟ ئۈچلۈك ئەقىدە ئۇلارنىڭ گۇمانلىرىدا ئۈچ ئاساسى پىرىنسىپ بولۇپ، ئۇلارنىڭ بىرى: ئاللا ئۇ - ئاتا، يەنە بىرى ئىسا، ئۇ - ئاللانىڭ ئوغلى، ئۈچىنچىسى جىبرىئىل، ئاللا موشۇ ئۈچىنىڭ بىرىكىشىدىن تۈزۈلگەن بولىدۇ. ئۇلارنىڭ ئېتىقاتىدا موشۇ ئۈچلۈك ئەقىدىگە ئىمان كەلتۈرمىگەن ئادەم جەننەتكە كىرمەيدۇ. ئۇلار ئاللانى ئۈچ ئىلاھنىڭ بىرى، ئىسا ئەلەيھىسسالامنى بولسا ئاللانىڭ ئوغلى دەپ، ئېتىقات قىلىدۇ. يەنە ئۇلار ئىسا ئەلەيھىسسالامنى «لاھوت» ۋە «ناسۇت» دېگەن ئىككى سۈپەت بىلەن سۈپەتلەيدۇ. «لاھوت» ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىنسانلىغى، «ناسوت» - ئۇنىڭ ئىلاھلىغى دېگەنلىكتۇر. بۇ ئىككى سۈپەت ئىسانىڭ تەبىئىتىدە بار دەپ، ئېتىقات قىلىدۇ. مەزكۇر ئۈچلۈك ئەقىدىلەر خرىستانلارنىڭ ئاساسى ئەقىدىلىرىدۇر. ئامما ئۇلارنىڭ ئىنجىللىرى ئىسا ئەلەيھىسسالامنى بىرلا تەبىئەت بىلەن سۈپەتلەيدۇ. ئۇ بولسىمۇ، ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىنسانلىغى.

ئاللا خرىستانلارنىڭ بۇ خاتا ئېتىقاتلىرىغا رەددىيە بېرىپ، مۇنداق دەيدۇ: «شۈبھىسىزكى، ئاللا مەريەمنىڭ ئوغلى ئىسادۇر، دېگۈچىلەر كاپىر بولدى. ئىسا: «ئىسرائىل ئەۋلاتلىرى! مېنىڭ پەرۋەردىگارىم ۋە سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلار بولغان ئاللاغا ئىبادەت قىلىڭلار. كىمكى، ئاللاغا شېرىك كەلتۈرىدىكەن، (يەنى ئاللادىن غەيرىگە ئىلاھ دەپ ئېتىقات قىلىدىكەن) ئاللا ئۇنىڭغا جەننەتنى ھارام قىلىدۇ. ئۇنىڭ جايى دوزاخ بولىدۇ. زالىملارغا ھېچ بىر مەدەتكار بولمايدۇ»، دېدى. ئاللا ئۈچ ئىلاھنىڭ بىرى دېگۈچىلەر شەكسىز كاپىر بولدى. بىر ئىلاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر. ئەگەر ئۇلار ئېيتىۋاتقان سوزلىرىدىن قايتمىسا، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى كاپىر بولغانلار قاتتىق ئازاپقا قالىدۇ. ئۇلار ئاللاغا تۆۋا قىلمامدۇ؟ ئاللادىن مەغپىرەت تەلەپ قىلمامدۇ؟ ئاللا تۆۋا قىلغۇچىلارنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى ۋە ناھايىتى مېھرىۋاندۇر. مەريەم ئوغلى ئىسا پەقەت (ئۆتكەن پەيغەمبەرلەرگە ئوخشاش) پەيغەمبەردۇر، ئۇنىڭدىن ئىلگىرى نۇرغۇن پەيغەمبەرلەر ئۆتكەن، ئۇنىڭ ئانىسى ناھايىتى راستچىل خوتۇندۇر». (مائىدە سۈرىسى 72 - 75 - ئايەتلىرى).

ئىنجىل مەتتا، 26 - باب، 64 - تېكستتا مۇنداق دېيىلگەن: «ئىسا ئېيتتى: مەن سىلەرگە ھازىردىن باشلاپ، شۇنى ئېيتىمەنكى، سىلەر كورۈۋاتقان كىشى ئىنسان ئوغلى».

ئىنجىل يۇھەننا بىرىنچى باب، 51 - تېكستتا مۇنداق دېيىلگەن: «مەن ھازىردىن باشلاپ، ھەقىقەتنى جاكالايمەنكى، ئاسماننى ئوچۇق كورۈۋاتسىلەر، ئاسمان پەرىشتىلىرى ژۇقۇرىغا ئورلەپ ۋە ئىنسان ئوغلىغا ۋەھى ئەكىلىپ تۇرىدۇ». خرىستانلارنىڭ ئەغلەبىيەت مەزھەپلىرى ئىسا ئەلەيھىسسالامنى ئىلاھ دەپ ئېتىقات قىلسىمۇ، ئۇلاردىن يەنە باشقا مەزھەپلىرى ئۇنى پەيغەمبەر ۋە ئىنسان دەپ ئېتىقات قىلىدۇ. ئۇلاردىن «ئەريۇس»نىڭ ئەگەشكۈچىلىرى بولۇپ، «ئەريۇس» ئىسكەندەرىيەدىكى پوپ ئېدى. ئۇ «ئىسا ئاللانىڭ بەندىسى ۋە پەيغەمبىرى» دېگەن سوزنى تەكرارلاتتى.

«بولس شەمشاتى»نىڭ ئەگەشكۈچىلىرى، ئۇلارمۇ ئىسا ئەلەيھىسسالامنى ئاللانىڭ بەندىسى ۋە باشقا پەيغەمبەرلەرگە ئوخشاش پەيغەمبەر دەپ ئېتىقات قىلاتتى. «مۇقەددەنيۇس» ئەگەشكۈچىلىرىمۇ (ئىستامبۇلدا ئوتكەن)، ئۇلارمۇ ئىسا ئەلەيھىسسامنى پەقەت پەيغەمبەر ۋە ئىنسان دەپ ئېتىقات قىلاتتى.

ئىسلام دىنىنىڭ ھەقلىغىغا قىل سىغمايدۇكى، خرىستانلارنىڭ كوپ سانىدىكى مەزھەبلىرى ئىسا ئەلەيھىسسالامنى ئىلاھ دەپ ئېتىقات قىلسا، مۇسۇلمانلارنىڭ دىنىدىن ئەڭ ئۇزاقلىشىپ قالغان، ئەڭ تۆۋەن مەزھەپتىكى كىشىلىرىمۇ ئىسا ئەلەيھىسسالامنى ياكى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئىلاھلىق دەرىجىسىگە كوتەرمەيدۇ. خرىستانلارنىڭ ئېتىقاتلىرى ۋە شەرىئىتى ئەسىردىن ئەسىرگە ئۆزگىرىپ تۇرسا، مۇسۇلمانلارنىڭ ئەقىدىسى ۋە شەرىئىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن باشلاپ، تا ھازىرغىچە ئۆزگەرمىگەن ۋە قىيامەتكىچە ئۆزگەرمەيدۇ. ئىسلام دىنى بۇنىڭدىن كېيىنمۇ تېخىمۇ گۈللىنىپ، رىۋاجلىنىدۇ، ئۇنى ھېچ قانداق كۈچ توسالمايدۇ.

قۇرئان بىلەن ئىنجىللارنىڭ ئارىسىدىكى پەرقلەر

مۇھەممەد پەتھۇللا بەدرات ئوزىنىڭ «دىنلار تارىخى» ناملىق كىتاۋىنىڭ 55 - بېتىدە مۇنداق دەيدۇ: «پۈتكۈل دۇنيا بىلىدۇكى، تەۋرات ۋە ئىنجىللار كوپلىگەن تىللاردىن باشقا تىللارغا تەرجىمە قىلىنغان. ئۇلار پەيغەمبەرلەردىن كېيىن يېزىلغان، ئۇلار ئاللا سوزىنىڭ تېكستلىرى ئەمەس، پەيغەمبەرلەر سوزلىرىنىڭ تېكستلىرىمۇ ئەمەس، پەقەت ئۇ كىتاپلارنى پەيغەمبەر ئالەمدىن ئوتۇپ، ئۇزاق ۋاقىتلاردىن كېيىن پەيغەمبەرلەرنىڭ دىنلىرىغا ئەگەشكۈچىلەر يېزىپ چىققان. ئامما قۇرئان كەرىم بولسا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ۋەھى قىلىنىۋاتقان ۋاقىتلارنىڭ ئوزىدە ئايەت - ئايەت، كەلىمە - كەلىمە ئەينەن يېزىلغان. قۇرئان ئالىملارنى ھەيران قالدۇرغان ھالدا، ئەڭ ئىشەشلىك ۋە ئەڭ توغرا ئىلمى ئۇسۇل بىلەن يېزىلغان، دۇنيا يۈزىدە قۇرئان كەرىمدەك ئىشەنچىكە، ئەڭ كامالىغا يەتكەن بىرەر كىتاپنىڭ تېپىلمايدىغانلىغىغا پۈتكۈل ئالەم گۇۋادۇر. ئالىملارنىڭ ھەممىسى گۇۋا بېرىدۇكى، دۇنيادا ھېچ قانداق بىر كىتاپ قۇرئان كەرىمدە يېزىلغان ئۇسۇلدا يېزىلمىغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدە ئۇنىڭغا نازىل بولغان قۇرئاننى يېزىش ئىشلىرىغا بەلگۈلەنگەن تورت كاتىپ بار ئېدى. ئۇلار «كۇتتا بۇلۋەھى» يەنى (ۋەھىنى يازغۇچىلار) دەپ ئاتىلاتتى. ئۇلارنىڭ ئەتراپىدا يۈزلەپ ساھابىلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوقۇپ بەرگەن قۇرئاندىن خالىغانلىرىنى يېزىۋالاتتى.

بۇنىڭ بىلەن قۇرئان كەرىم ئوز تېكستىنى ساقلاپ قېلىشتىكى ئىلمى جەھەتتە تەۋرات ۋە ئىنجىللاردىن ئالاھىدە پەرقلىنىپ تۇرىدۇ. شۇڭا ئۇ بىزنىڭ بىردىن - بىر يولىنىدىغان ئەڭ ئىشەشلىك دىنى ۋە ئىلمى دەستۇرىمىز. يەنە بىر مىسال: ئىنجىللار كوپ، قۇرئان ھەممىلا يەردە بىر خىل. ئەجەپلىنەرلىكى، ئىنجىللار ئۇنى يازغان ئىنسانلارغا مەنسۇپ قىلىنغان. ئىنجىللارنى يازغان ئىنسانلار پەيغەمبەرمۇ ئەمەس، ياكى پەيغەمبەرنىڭ مۇرىتلىرىدىنمۇ ئەمەس، پەقەت ئىسا ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن 4 - ئەسىرگە كەلگەندە مەزكۇر ئىنجىللار يېزىلغان. ئامما، قۇرئان كەرىم ئۇ ئاللانىڭ كالامىدۇر، ئۇ ئاللاغىلا مەنسۇپتۇر. ئۇ ھېچ ۋاقىت مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ياكى ئۇنىڭ يېنىدا كاتىپلىق قىلغان ساھابىلارنىڭ بىرەرسىگە مەنسۇپ ئەمەستۇر. شۇڭا ئۇنى ئاللانىڭ سوزى دەيمىز.

قۇرئان پۈتكۈل جاھان ئەھلى گۇۋاكى، ئۇ ئاللانىڭ سوزى، تەۋرات ئىنجىللار بولسا، ئىنسانلارنىڭ سوزلىرى، ئىنسانلارنىڭ سوزلىرىنى ئاللانىڭ سوزىگە ھەرگىزمۇ تەڭ قىلغىلى بولمايدۇ. شۇنداقلا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ سوزلىرىگە (يەنى ھەدىسلىرىگىمۇ) تەڭ قىلغىلى بولمايدۇ. چۈنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەر، ئۇنىڭ ھەدىسلىرى ئاللادىن كەلگەن ئىلھاملار بىلەن سوزلەنگەن ھەمدە ئۇنىڭ ھەدىسلىرىنى توپلىغان ئىمام بۇخارىي ۋە مۇسلىملارغا ئوخشىغان ئالىملار ئىشەنچىدە كامالىغا يەتكەن ۋە جاھانغا تونۇلغان زاتلار. ئامما تەۋرات ۋە ئىنجىللارنى يازغان ئىنسانلار پەيغەمبەرمۇ ئەمەس، ياكى پەيغەمبەرلەرنىڭ يېنىدىكى مۇرىتلىرىمۇ ئەمەس. بەلكى، ئۇلار كېيىنكى ئەسىردىكى ئادەملەر. ئۇلارنىڭ قانچىلىك ئىشەشلىك ئىكەنلىگى ۋە بۇ كىتاپلارنى قانداق مەنبەلەرگە ئاساسلىنىپ يازغانلىغى توغرىسىدا خرىستان ئالىملىرىمۇ ھوكۈم چىقىرالمايدۇ. چۈنكى، ئۇلار چوڭ قىلسا، ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ سوزلىرىنى ئاڭلىغانلاردىن ئېغىزمۇ - ئېغىز ئاڭلاش ئارقىلىق يازغان بولۇشى مۇمكىن. لېكىن ئىسا ئەلەيھىسسالام بىلەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدا 4 ئەسىر ئوتكەن تۇرسا، مۇنچە ئۇزۇن ۋاقىت ئىچىدە ئېغىزمۇ - ئېغىزچە رىۋايەتلەر قانداقمۇ ئوز ئەسلىنى يوقاتمىسۇن؟!

يەنە بىر مىسال: تەۋرات ۋە ئىنجىل قاتارلىق كىتاپلار دىۋان قىلىنغان ھالدا مۇسا ۋە ئىسا ئەلەيھىسسالاملارغا ئاللا تەرىپىدىن بېرىلگەن ئۇ ۋاقىتلاردا ئىلاھى كىتاپلارنى ياتلىۋالىدىغان ئادەت يوق ئېدى. بىرەر ئادەمنىڭ شۇ كىتاپلاردىن بىرەرىنى ياتلىغانلىغى مەلۇم ئەمەس، ئامما قۇرئان كەرىم مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئايەت - ئايەت، كەلىمە - كەلىمە شارائىتلارنىڭ تەلۋىگە جاۋاپ بولۇپ، ئاز - ئازدىن 23 يىلدا نازىل بولۇپ بولغان ۋە ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كاتىپلىرىغا يازدۇرۇش بىلەن بىرگە ساھابىلارغا ياتلىتاتتى. كوپلىگەن ساھابىلار قارى ئېدى.

تەۋرات، ئىنجىللار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام دۇنياغا كەلگۈچىلىك ئەمەل قىلىنغان ۋاقىتلىق كىتاپلار ئېدى، ئۇلارنىڭ پەيغەمبەرلىرىمۇ ۋاقىتلىق پەيغەمبەرلەر ئېدى. ئامما قۇرئان كەرىم تا قىيامەتكىچە ئۆزگەرمەس دەستۇردۇر. 14 ئەسىردىن بېرى بىر خىل كەلگەنلىكى ئۇنىڭ مەڭگۈلىكىنىڭ بىر دەلىلىدۇر. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالاممۇ تا قىيامەتكىچە دىنى ئۆزگەرمەيدىغان ئاخىرقى پەيغەمبەردۇر.

يۈسۈپ خوتەنى.

ئۆزىمىزنى ئېتىراپ قىلايلى

(داۋامى، بېشى ئۆتكەن 3 – 4 – 5 – سانلاردا)

مۇھەببەت – جۇلالاپ تۇرغان بىر گوھەركى،
ئۇ ئىنسانلىق تاجىغا زىنەت ۋە قىممەت بېرىدۇ.

ئەلشىر ناۋائىي.

بىر – بىرىنى سۆيمەسلىك ۋە ئورتاق ئىشقا كۆيمەسلىك

بۈيۈك ئۇيغۇر مۇتەپەككۇرى ئەلشىر ناۋائىي ئىبنى غىياسىدىن مۇنداق دېگەن «مۇھەببەت – جۇلالاپ تۇرغان بىر گوھەركى، ئۇ ئىنسانلىق تاجىغا زىنەت ۋە قىممەت بېرىدۇ» بۇ چوڭقۇر مەنىلىك تەپەككۇر جەۋ-ھىرى بىزگە شۇنى ئۇقتۇرىدۇكى، ئاڭ – ئىنساننى مەخلۇقاتلار توپىدىن ئاي-رىپ چىققان ئەڭگۈشتەر بولسا، مۇھەببەت ئۇنى بۈگۈنكىدەك مەدەنىي ئىنسانلىق سىياقىغا كەلتۈرگەن ۋە ئۇنى مەخلۇقلار دۇنياسىدا تەڭداشسىز يۈكسەك قىممەتكە ئىگە قىلغان گوھەردۇر. دۇنيانىڭ تەرەققىي قىلىپ بۈ-گۈنكىدەك مۇشۇنداق قۇۋناق ۋە روناق ھالغا كېلەلىشىمۇ، ئۇنىڭدا ياشاۋات-قان ئىنسانلارنىڭ ھاياتقا كەلگۈسىگە، بولۇپمۇ ئۇلارنىڭ ئۆز ئارا بىر – بىرى-گە بولغان مۇھەببىتىنىڭ مەھسۇلىدىن بولغان دېيىش مۇمكىن. تەبىئەت ئادەمنى ياراتقان، ئادەم دۇنيانى گۈللەندۈرگەن. ئادەم بىلەن دۇنيانى ۋا-قىت تارازىسىغا قويۇپ كۆرگەندە، دۇنيا ئەبەدىيلىك، ئادەمنىڭ ھاياتى بول-سا، ۋاقىت. يەنى ئادەم ھامان ئۆلۈپ كېتىدۇ، ئامما دۇنيا قالىدۇ. شۇن-داق ئىكەن، ئادەم يەنە نېمە ئۈچۈن يۇرتىنىڭ نامرات ھالىنى ئۆزگەر-تىمەن، ۋەتەننى گۈللەندۈرىمەن، دۇنيانى تېخىمۇ رەڭدار، تېخىمۇ گۈ-زەل قىلىش ئۈچۈن تۆھپە قوشىمەن دەپ ئاكتىپ كۆرەش قىلىدۇ؟ ھەت-تا بۇ دۇنيادا تۆت كۈنلۈك ئۆمرى قالغان كېسەل، قېرى كىشىلەرمۇ ئۆزلىرى شۇغۇللىنىۋاتقان تۈرلۈك تەتقىقات ئىشلىرىنى تاكى ھاياتى-نىڭ ئەڭ ئاخىرقى مىنۇتلىرىغىچەمۇ توختاتمايدۇ؟ چۈنكى، ئىنسانلار بىر – بىرىنى سۆيىدۇ. ئادەملەر مۇھەببەت بىلەن ياشايدۇ. بۇ ئادەتتە، قېرىنداشلارنىڭ بىر – بىرىنى سۆيۈشى، مىللەتداشلارنىڭ بىر – بىرىگە كۆيۈنۈشى، چوڭلارنىڭ كىچىكلەرنى ئەزىزلىشى، كىچىكلەرنىڭ چوڭ-لارنى قەدىرلىشى. شۇنىڭدەك تۈرلۈك ئىرق، خىلمۇ – خىل دىنغا تە-ئەللۇق ئىنسانلارنىڭ بىر – بىرىنى ھۆرمەتلىشى ۋە ئىززەتلىشى بولۇپ ئىپادىلىنىدۇ. ئىنسانىيەت دۇنياسىدىكى بۇ خىل مۇھەببەت، بۇ خىل سۆيۈك گوياكى تۈگىمەس – پۈتمەس قۇۋۋەت مەنبەسى بولۇپ، بۇ ئا-لەمنىڭ تەرەققىياتىنى مەڭگۈ ئالغا سىلجىتىش كۈچى بىلەن تەمىنلەپ تۇرىدۇ. شۇڭا، ئادەم قېرىپ، ئۆلۈپ كېتىدۇ. دۇنيا بولسا، مەڭگۈ قېرى-مايدۇ، مەڭگۈ ياشناپ تۇرىدۇ.

بىر مىللەتنىڭ گۈللەپ ياشنىشى ۋە روناق تېپىشى ئۈچۈنمۇ بىر قېرى-ماس قۇۋۋەت مەنبەسى لازىم بولىدۇ. بۇ قۇۋۋەت مەنبەسىنىڭ ئىسمىمۇ «مۇھەببەت، سۆيۈك» بولۇپ، ئۇ مەزكۇر مىللەت خەلقى ئەزالىرىنىڭ بىر – بىرىنى سۆيۈشى، بىر – بىرىنى ئەزىزلىشى ۋە بىر – بىرىنى قەدىرلە-شىدە ئۆز ئىپادىسىنى تاپىدۇ. ھازىرقى دۇنيادا ئىككى مىڭدىن ئارتۇق مىللەت بار. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى كۈچلۈك مىللەت، يەنە بەزىلىرى بولسا، ئا-جىز مىللەت بولۇپ سانىلىدۇ. كۈچلۈك مىللەتلەر قانداق قىلىپ كۈچلۈك بولغان؟ ئالدى بىلەن، ئوم – ئىناق بولۇپ، ئاندىن قولنى قولغا تۇتۇشۇپ، بارلىق ئەقىل – پاراسىتىنى ئورتاق ئىشقا سېلىپ، بىرلىشىپ كۈرەش قى-لىش ئارقىلىق ئاشۇنداق كۈچلۈك بولغان. مۇنداقچە قىلىپ ئېيتقاندا، بىر مىللەتنىڭ كۈچلۈك ياكى ئاجىز بولۇشىنى بەلگىلەيدىغان بىرىنچى ئامىل ئۇلارنىڭ ئىچكى ئىتتىپاقلىقىنىڭ مەھكەم ياكى بوش ئىكەنلىكى-گە باغلىق. ئەندى، ئىنسانىيەتنىڭ تەبىئىي توپى ھېساپلىنىدىغان بىر مىللەت، بىر قەۋم خەلقىنىڭ ئۆزىگىلا خاس بولغان بۇ خىل ئىچكى ئىتتىپاقلىقىنىڭ قانداق ۋە قايسى دەرىجىدە بولۇشى ئېنىق قىلىپ ئېيتقاندا، شۇ مىللەت خەلقى ئەزالىرىنىڭ ئۆز ئارا بىر – بىرىنى سۆ-يۈش، بىر – بىرىنى ئەزىزلەش ۋە بىر – بىرىنى قەدىرلەش دەرىجىسى-نىڭ قانچىلىك ئىكەنلىكىگە باغلىق. ئۇيغۇر كۈچلۈك مىللەتمۇ ياكى ئا-جىز مىللەتمۇ؟ دۇدۇقلىماي، ئىنجىقلىماي ئېيتىمىزكى، بۈگۈنكى ئۇي-غۇر مىللىتى بىر ئاجىز مىللەت. نېمە ئۈچۈن ئۇ مۇشۇنداق ئاجىز بو-لۇپ قالغان؟ چۈنكى، ئۇنىڭ ئىچكى ئىتتىپاقلىقى ئوتە ئۇسال. ئۇز-گە خاس بولغان ئوم – ئىناقلىق دەرىجىسى تولىمۇ ناچار بولغانلىقى ئۈچۈن مۇشۇنداق ئاجىز مىللەت بولۇپ قالغان. ئۇنداق بولسا، زادى نېمە ئۈچۈن بۈگۈنكى ئۇيغۇرلارنىڭ ئىچكى ئىتتىپاقلىقى شۇ قەدەر ئۇسال ۋە شۇنچە ناچار بولىدۇ؟ بۇنىڭ سەۋەبى، ئۇيغۇرلاردا بىر – بىرىگە بولغان مۇھەببەت تولىمۇ كام. بىر – بىرىنى سۆيۈش، بىر – بىرىنى ئەزىزلەش ۋە بىر – بىرىنى قەدىرلەش دەرىجىسى ئىنتايىن تۆۋەن. خۇسۇسەن ئەبگا ئۇيغۇر بىر – بىرىنى مۇتلەق سۆيمەيدۇ، ھەت-تا بىر – بىرىدىن ژىرگىنىدۇ. بۇ مەسىلىنى چۈشىنىشكە ياردىمى بولسۇن ئۈچۈن، بىز ئادەتتە ئانچە ئېتىۋار بىلەن قاراپ كەتمەيدىغان مۇنداق ئەھ-ۋاللارغا نەزەرىمىزنى ئاغدۇرۇپ كۆرەيلى:

جەمئىيەتتىن ئۈچ كۆرۈنۈش. بىرىنچى كۆرۈنۈش: ئۈرۈمچى دۆڭكورۇك-نىڭ قاسساپ بازىرى. چۈش مەزگىلى. دۇكىنى خوشنا ئىككى قاسساپ قوي گوشى ئېسىقلىق كانارلىرىدىن ئىككى – ئۈچ قەدەمچە نېرىغا قويۇل-غان بىر ئۇزۇن ئورۇندۇقتا كەپلىشىپ ئولتۇراتتى. بىر تەرەپتىن، 30 ياش-لار چامىسىدىكى، مەدەنىي كىيىنگەن، كەسمە چاچ بىر ئۇيغۇر چوكان كې-لىپ، كانارىدىكى گوشلەرگە مۇنداقلا بىر قاراۋەتكەندىن كېيىن، بىر جىڭ گوش ئالىدىغانلىقىنى ئېيتتى. قاسساپ «ئا» خوشياقمىغان ھالدا ئورنى-دىن تۇرۇپ، گوشنى كېسەي دەپ تۇراتتى، «ياغ قوشماي قارىراق يېرى-دىن بېرىڭ، ئۇستام» دەپ قوشۇپ قويدى خېرىدار. قاسساپ بىر پىچاق بىلەنلا بىر جىڭ گوشنى كېسىپ، جىڭلاپ، خېرىدارنى يولغا سالدى. ئان-دىن، قايتىپ بېرىپ، بايا ئولتۇرغان ئورنىغا كېلىپ، قاسساپ «ب»گە قاراپ، بىر خىل تولىمۇ زېرىككەن تەرزىدە ئېيتتى: «كۆللەر-نىڭ بىر كۈنى كېلىپ، خەنزۇ خەق «بىز شىنجاڭنى ئېچىش ۋە گۈللە-ندۈرۈشكە ياردەم قىلىپ بولدۇق. قالغىنىنى ئەندى ئۆزەڭلار تەرەق-قىي قىلدۇرۇۋېلىڭلار» دەپ شىنجاڭنى تاشلاپ بېرىپ، ئىچكىرى ئۆلكىلەرگە كىرىپ كېتىپ قالسا، سىز – بىزنىڭ مۇشۇ قاسساپچىلىقى-مىز ئۆلىدۇ، جۇمۇ! قارىماسسىز، بۇ ئۇيغۇرلىرىمىزغا، ئالىدىغىنى ئاران بىر جىڭ گوش، «ئۇ يەردىن بىرنى، بۇ يەردىن قوشۇپ سالماڭ» دەپ بىر تاغار شەرت قويۇپ، ئادەمنىڭ سەپرايىنى ئۆرلىتىدۇ، تېخى!».

ئىلاۋە: ئىنچىكە بېلىنى بويلاپ چۈشكەن ئۇزۇن، قارا، ئورمە چاچلى-رى «لەپ – لەپ» قىلىپ ئىككى تەرەپكە ئىتتىرىلىشىپ ئويناپ تۇرىدىغان قىز – چوكانلارنى كۆرۈش گويا موجىزىگە ئايلىنىپ كېتىۋاتقان، ئۇيغۇرلار-نىڭ نوپۇسى شەھەر نوپۇسىنىڭ ئاران ئون نەچچە پىرسەنتىنى تەش-كىل قىلىدىغان ئۈرۈمچى شەھىرىدە، «ئەگەر مۇشۇنداق كېتىۋەرسە «بىزور – بىرىم جىڭ گوش قوشۇپ بەرسەكمۇ بەرسەك، ئۇيغۇر خېرىدار كەلمەس بولۇپتى» دەپ زارلىنىپ كېتىدىغان، «ۋاي، سىز ئۇيغۇرمۇ؟» دەپ، ئەپلاپ كۆرۈشىدىغان، كۆڭلى قالماس «نېمە؟» دەپ ئەندە-شە بايان قىلماي، ئەكسىچە ھېلىقىدەك قايناپ كېتىشلەر غەلىتە ئەمەس ھە؟!

ئىككىنچى كۆرۈنۈش: پايتەخت بېيجىڭ، گەنجىاكو كوچىسىدىكى ئۇي-

مېغىزى

غۇر كەتتىنىڭ كوزگە چېلىقىپ تۇرىدىغان بىرىگە سېلىنغان ياسىداق بىر ئاشخانا. كۈن ئولتۇراي دەپ قالغان مەزگىل. بىرسى بادام دوپپىلىق، يەنە بىرسى چىمەن دوپپىلىق، دېخان سۈپەت ئىككى ئۇيغۇر ئادەم «ئەسسا-لام»نى ھارغىن ئېيتىپ، ئاشخانىغا كىرىپ كەلدى ۋە سالامنى ھېچكىم ئىلىك ئالمىغان بولسىمۇ، كۆرگىلە ئالماي، ئاشخانىنىڭ بۇلۇڭىدىكى بىر شى-رەگە بېرىپ، دەرھال تەرپىگە يۈزلىنىپ ئورۇن ئالدى. شۇ دەم قولىدا چەي-نەك تۇتقان كۈتكۈچى ئۈزگىچە ئۇستىنى پەيدا بولدى، [illegible] «سۈيۈق ئاش» [illegible] كۈتكۈچى [illegible] نە، تەتۈردى قىلغان ئاھاڭدا ئېيتتى: «خاپا بولۇشمىساڭلا، بۇ سۈيۈق ئاش دۇكىنى ئەمەس. [illegible] بولسا، مەرھەمەت!» [illegible] 40 – 50 ياشلار ئەتراپىدىكى [illegible] شىپ، ئاستا چىقىپ كېتىشتى. «ئىچىشى ئىككى چىنە سۈيۈق ئاش»دەپ ئۇلارغا ئاگلىتىپ دېگۈدەك قايناپ كەتتى ھېلىقى كۈتكۈچى ژىگىتنىڭ يېنىدا خۇددى يەردىن ئۈنۈپ چىققاندەكلا پەيدا بولۇپ قالغان ئايال غوجايىن. قولىغا قوشلاپ سېلىنۇۋالغان ئالتۇن بىلەيزۈكلىرىنى ئويناپ تۇ-رۇپ: «بىر – بىرسىنى قاسماق دوپپىسى بىلەن يەلپۈشۈپ، ئاشخانىنى سېسىق تەرپۈرىتىپ، ئورۇننى بىكار قىلماي تورت سائەت ئولتۇرىدۇ بۇ سەھرايى داداملار. مۇنداق خەققە «سۈيۈق ئاش ئەتمەيمىز» دەپلا قوتۇل-غان تۈزۈك».

ئىلاۋە: ئىشەنچلىك ماتېرىياللارنىڭ ئىسپاتلاپ كورسىتىشىچە، چەت ئەل ئەل ياكى يات يۇرتلاردا ئولتۇراقلىشىپ قالغان يەھۇدىيلەر ئۆز مىللە-تى بولغان يەھۇدىي ئاچقان دۇكانغا بېرىپ سودا قىلىشنى ئۆزىگە بۇرج ۋە شەرەپلىك ئىش دەپ بىلىدىكەن. مىسالى، بىر يەھۇدىينىڭ ئۆيى چوڭ كوچى-نىڭ شەرقىي بېشىدا بولۇپ، سودىگەر يەھۇدىي ئاچقان دۇكان شۇ كوچى-نىڭ غەربىي ئېغىزىدا بولسا، گەرچە پۈتۈن كوچا لىق دۇكانلار، تۈرلۈك مال-لار ماگازىنلىرى بىلەن تولغان بولسىمۇ، مەزكۇر ھاجەتمەن يەھۇدىي ئاشۇ تىجارەت كوچىسىنى بېسىپ ئۆتۈپ، سودىگەر يەھۇدىينىڭ دۇكىنىدىن مال ئالىدىكەن، سودا قىلىدىكەن. نېمىشقە؟ چۈنكى، ھاجەتمەن يەھۇدىي-نىڭ كۆڭلى ئاشۇ تىجارەتچى يەھۇدىينىڭ دۇكىنىدا باشقا ھەر قانداق دۇ-كاندارنىڭ مۇئامىلىسىدىن ئەلا بولغان مۇھەببەتلىك مۇئامىلىگە نائىل بولىدى-كەن، دىلى سۈ ئىچىدىكەن. ئەندى، ئۆز كېيىمىزگە كەلسەك، بېيجىڭدا يا-شايدىغان ئۇيغۇرلار ناھايىتى ئاز. بىراق، ئۇيغۇرلار تاماق يېيەلەيدىغان تۈگكان ئاشخانىلىرى ئون قەدەمدە بىر دېگۈدەك بار. ھالبۇكى، ھېلىقى ئىككى نەپەر دېخان سىياق كىشىنىڭ ئۇيغۇر كەنتىگە قانداق ئارمان بىلەن كەلگەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ، تورت پۇللۇق پايدىنى دەپ، قەستەن ئۇ-لارغا سۈيۈق ئاش ئېتىپ بەرمەي چىقىرىۋېتىش ئۆز قېرىنداشلىرىغا بول-غان مۇھەببەتسىزلىكنىڭ ۋە بىرەھىملىكنىڭ دەلىلى ئەمەسمۇ؟!

ئۈچىنچى كورۈنۈش: ئۈرۈمچىدىكى مەلۇم بىر ئىدارىنىڭ ئائىلىلىكلەر قوراسى. بىر زىيارەتچى كورۈشمىگىلى بىر ژىل بولغان كونا ئاغىنىسىنىڭ ئۆيىنى ئىزدەپ – سوراپ، خېلى تەستە تاپتى. «ئۆيۈڭ بۇ چاققىچە ئۇي-غۇرلار بىناسىدا ئىدىغۇ. نېمە دەپ بۇ بىناغا كوچۈۋالدىڭ؟ قارىسام، بۇ ئۆيۈڭنىڭ خانە سانىمۇ بۇرۇنقىسى بىلەن ئوخشاشلا تۇرىدۇ. بىرەر خاپىلىق بولمىغاندۇ – ھە؟!» – ئەجەبلىنىپ سورىدى زىيارەتچى. «ھەي... ئۇيغۇرلار بىلەن ھەمسايە بولۇپ ئولتۇرساڭ، «ۋاي، ئەينە ئاۋۇ كەلدىيەي، ۋاي، مانا ماۋۇ كەتتىيەي» دەپ، ھەممە ئىشىڭغا كوز – قۇلاق بولۇپ تۇرىدۇ» – دەپ چۈشەندۈردى ئۆي ئىگىسى گويا ئاپەتتىن قۇتۇلۇپ ئامەتكە ئېرىشكەن ئادەمدەك شات – خۇرام قىياپەتتە – «بۇ يولداشلار بىلەن ھەمسايە ئولتۇرساڭ، ئۇنداق گەپلەر يوق، قۇلىقىڭ تىنچ بولۇپ قالى-دىكەن، ئاداش».

ئىلاۋە: ژىتىم قوزىدەك يېگانە ياشاشنى «تىنچ تۇرمۇش» دەپ ئارزۇلا-ساڭ، خەينەنداۋغا كوچۈپ كەت، ئاغىنە، مانا شۇ چاغدا، ئەتىگەن تۇرغاندا، ئىشىكىڭنىڭ ئالدىدا بىر ئۇيغۇر بىلەن «ئەسسالام» لىشىۋېلىشنىڭ قانچىلىك روھىي ئوزۇق ئىكەنلىكىنى تونۇپ يېتىسەن!

مۇنداق مىسالار ناھايىتى كوپ. ئەگەر بۇلارغا بىپەرۋالىق ئادىتىڭ بو-يىچە مۇنداقلا قارىساڭ، ھېچبىر ئىش ئەمەستەك بىلىنىدۇ. ئەگەر ئۇلاردى-كى ئوخشاشلىقنى، بولۇپمۇ مەزكۇر ئوخشاشلىقنى بارلىققا كەلتۈرگەن مەنبە ۋە ماھىيەتنى تەھلىل قىلىپ كورسەڭ، ئىشىنىڭ ئۇنداق ئاددىي ئەمەسلىك-كە پەملىك يېتىدۇ.

دەرۋەقە، بىر مىللەت، بىر قەۋمگە تەئەللۇق خەلق ئىچىدە، ئۆز ئارا كو-ڭۈلسىزلىنىش مۇتلەق بولماسلىقى كېرەك دېگىلىمۇ بولمايدۇ. چۈنكى مەز-كۇر بىر مىللەت، بىر قەۋمگە تەۋە خەلق ئەزالىرىنىڭ بوي – تۇرۇق قامىتى-دىن تارتىپ، ژۇرۇش – تۇرۇش ھالىتىگىچە، يېيىش – ئىچىش ئادىتىدىن تارتىپ، گەپ – سوز، سالام – خەيىتىگىچە بولغان ھەممە تەرەپلىرى بىر-بىرىگە تولىمۇ تونۇشلۇق، بەكمۇ چۈشىنىشلىك ۋە ئوخشاش بولغاچقا، ئۇ ئىن-سانىدا مۇئەييەن زېرىكىشنى كەلتۈرۈپ چىقىرىشىمۇ تەبىئىي. شۇڭلاشقا، ياقا يۇرتتا تولىمۇ ئوم، بىر گەۋدە بولۇشۇپ ئوتىدىغان خوتەنلىكلەرمۇ ئوزىنىڭ يۇرتىدا پۈت تېپىشىپ قالىدۇ. باشقا شەھەرلەردە ياشىغاندا، ئىجىل – ئىناق لىقتىن سايىسى بىر – بىرىدىن ئايرىلالماي قالىدىغان ئاتۇشلۇقمۇ ئۆز مە-ھەللىسىدە پېتىشماي، «ئاتۇشۇڭغا بارغۇنچە» ناخشىسىنى ئېيتقان پېتى، بېشىنى ئېلىپلا چىقىپ كېتىپ، ئۆزگە يۇرتقا يەرلىشىپ قالىدۇ. ھەتتا، بە-زىدە بىر قوساقتىن چىققانلارنىڭ ئۆز ئارا چىقىشالماي قېلىپ كەتكەن جەڭگى – جېدەللىرىگە قاراپ، ئادەم «يا، ئەييۇھەنناس!» فىزىكا ئىلمىدى-كى «بىر قۇتۇپلۇقلار تېپىشىدۇ» دېگەن قانۇنىيەت ئىنسانىيەت جەمئىيىتى-دىكى ئۆز ئارا مۇناسىۋەتكىمۇ تازا مۇۋاپىق كېلىدىكەن جۇمۇ، دەپ قالىدۇ. بىراق، بۇ خىل قېرىنداشلار ئارا كوڭۈلسىزلىك، ئۆز ئارا زېرىكىش ۋە بىر-بىرى بىلەن چىقىشالماسلىقنىڭ چەكسىز مىقداردا ئەدەپ ۋە تەرەققىي قى-لىپ، بىر – بىرىنى سويمەسلىك، ھەتتا بىر – بىرىدىن ژىرگىنىش دەرىجىسى-گە يېتىپ قېلىشى بولسا، بىر خىل قورقۇنچلۇق مەرەز ئىللەت بولۇپ، بۇ ئىللەتكە دۇچار بولغان ھەر قانداق ئادەم ئۆز قېرىنداشلىرىدىن ھامان ئاي-رىلىپ قالىدۇ. بۇ ئىللەتكە مۇپتىلا بولغان ھەر قانداق مىللەت بولسا، دۇن-يا مىللەتلىرى سورۇنىدىكى ئورنىدىن ئاقىۋەت مەھرۇم قالىدۇ. شۇڭا، ئۆز-ئارا بىر – بىرىنى سويمەسلىكتىن ئىبارەت بۇ مەرەز ئىللەتكە ھەرگىزمۇ سەل

شاكىلى

قارىماسلىق لازىم. ۋاقتىدا دادىل تەدبىر قوللىنىپ، ئۇنىڭ يامراش يولىنى توسۇش، بۇنىڭ ئۈچۈن، ئالدى بىلەن بىر – بىرىنى سويگەننى خارلاپ، بىر – بىرىنى ساتقاننى رەغبەتلەندۈرىدىغان ۋە مۇكاپاتلايدىغان ئىشنى ئەن-دى ھەرگىز قىلماسلىق لازىم. بىلمەك كېرەككى، ئىنساندا پەقەت بىر – بىرىنى سويۈش مەھەببىتى بولغاندىلا، ئاندىن ئۇ ھېلىقىدەك ئولتۇرسا – قوپسا بىر – بىرىنىڭ پېيىنى قىرقىش كويىدا بولىدىغان، ماڭسا – تۇرسا بىر – بىرىنىڭ ژىقىلىپ چۈشۈشىنى تىلەش ئويىدا بولىدىغان قارا كوڭۈللۈك-كە خاتىمە بېرىپ، ئۇنىڭ ئورنىغا ھەر قانداق سەۋەنلىك ئۆتكەن تەغدىردى-مۇ بىر – بىرىنى كەچۈرۈم قىلالايدىغان، ھەر قانداق ئېزىتقۇلۇقلار ئالدىدى-مۇ دۈشمەنلىشىپ قالماي، بىر – بىرىنى قېرىنداشلارچە قوچاقلىيالايدىغان سۈزۈك ۋە ساپ قېرىنداشلىق قەلبىنى يارىتالايدۇ. ئادەمدە بىر – بىرىنى ئەزىزلەش ۋە بىر – بىرىنى قەدىرلەش سويگۈسى بولغاندىلا، ئاندىن ئىككى قېرىنداش بىر – بىرىنىڭ كوزىگە سىغمىدىغان، گەپ – سوزى بىر – بىرىگە يېقىملىق تۇيۇلىدىغان، ئىش – ھەرىكىتى بىر – بىرىگە ماقۇل كورۈ-لىدىغان بولىدۇ. مانا شۇ چاغدىلا، قېرىنداشلار ئارا ئىشەنچ ئاساسىدى-كى ئىچكى ئىتتىپاقلىق بەلبېغى شەكىللىنىپ، بىرسى ھەق گەپ قىلسا، قالغانلىرى ئىككىلەنمەي ئۇنى ياقلايدىغان، بىرسى ھەق يولغا باشلىسا، قال-غانلىرى شەكلەنمەي ئۇنىڭغا ئەگىشىپ بىرلىكتە قەدەم تاشلايدىغان بولى-دۇ. پەقەت ئىچكى ئىتتىپاقلىق ئەسلى ھاجەتكە لايىق سەۋىيىگە يەتكەن-دىلا، ئاندىن ئۇيغۇرنىڭ ھەر قايسى ساھە ۋە ھەر قانداق سورۇندىكى ئور-نى ئۆز ھەققىگە مۇناسىپ دەرىجىدە ژۇقۇرى كوتۈرۈلىدۇ ۋە بۇ خىل ژۇقۇ-رى كوتۈرۈلۈشنىڭ ئەمەلىي پايدىسى ھەر بىر ئۇيغۇرنىڭ مەنپىيەت دەستى-خىنىدا مانا مەن دەپلا كورۈنىدۇ. دېمەككى، قېرىنداشلار ئارا بىر – بىرىنى سويۈش – غالىبىيەت كاپالىتى بولغان ئىچكى ئىتتىپاقلىقنىڭ مەنۋى تۈۋ-رۈكى ۋە تەشكىلىي ئاساسىدۇر!

بىر – بىرىنى سويمەسلىك كېسىلىگە جورا بولۇپ، ئۇيغۇر جەمئىيىتىنى رووۇكلاشتۇرۇۋاتقان يەنە بىر ئىللەت ئورتاق ئىشقا كويمەسلىك بولۇپ ھې-ساپلىنىدۇ. بۇ يەردە دېيىلىۋاتقان ئورتاق ئىشقا كويمەسلىك بىلەن بىر – بىرىنى سويمەسلىك ئىللىتىنىڭ مۇناسىۋىتى سەۋەپ – نەتىجە مۇناسىۋىتى بولۇپ، بىر – بىرىنى سويمەسلىك، بىر – بىرىگە مېھرى – شەپقەتسىزلىك ۋە ئۆز ئارا مۇھەببەتسىزلىك سەۋەبىدىن ئورتاق ئىشقا كويمەسلىك، ئومۇ-مىي مەنپىيەتكە تالىق پاتالىيەتلەرگە كويۈنمەسلىك نەتىجىسى كېلىپ چىق-قان. ئوچۇق قىلىپ ئېيتقاندا، ئەبگا ئۇيغۇردا بىر – بىرىگە بولغان قېرىن-داشلىق مۇھەببىتى تولىمۇ كام، ئۆز ئارا مېھرى – شەپقەت گويا نولگە تەڭ بولغاچ، ئۇ ئۆز قېرىنداشىدىن بىراۋ باش بولغان، ئومۇمىيۈزلۈق ئورتاق مەن-پىيەتكە ئالاقىدار بولغان ھەر قانداق بىر ئىشنى مۇتلەق قوللىمايدۇ. مەز-كۇر ئىشنىڭ ئومۇمنىڭ جانىجان مەنپىيىتىگە بېرىپ تاقىلىدىغان، شۇنىڭ ئىچىدە ئۆزىنىڭمۇ نېسىۋىسى بولغان ھەقىقەتەنمۇ مۇھىم بىر ئىش ئىكەنلى-كىنى كوڭلى تۇيۇپ، ھەتتا كوزى كورۇپ تۇرسىمۇ، ئۇنىڭ ئاشۇ ئىشنى باشلىغان قېرىندىشىغا بولغان مېھرىسىزلىكى ۋە مۇھەببەتسىزلىكى ئۇنى قوللاتمايدۇ. بۇ يەردە پەقەت چۈشەندۈرۈشكە قولاي بولسۇن ئۈچۈن، مۇن-داق بىر ئىشنىڭ جەريانىنى مىسال قىلىمەن:

ھېكايەت، 1994 – ژىلى، 7 – ئاينىڭ 10 – كۈنى، بېيجىڭ مەركىزىي مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتىدا، ئۇيغۇرلارنىڭ تىلى، ئەدەبىياتى، سەنئىتى، مائا-رىپى، پەن – تېخنىكىسى، ئىختىسادى، تارىخى، دىنى، پەلسەپەسى ۋە فو-لكلورى قاتارلىق ھەر قايسى ساھالىرىنى تەتقىق قىلىدىغان ئورگان «ئۇي-غۇرشۇناسلىق تەتقىقات ئورنى» قۇرۇلدى. بۇ ئەلىمساقتىن بۇيان جۇڭ-گودا قۇرۇلغان تۇنجى ئۇيغۇرشۇناسلىق تەتقىقات ئورنى بولۇپ، ھەر بىر ئۇيغۇر ئۈچۈن تولىمۇ خوشاللىنارلىق ئىش ئىدى. خوشال بولدۇق. دەرھال تۇتۇش قىلىپ، ئۇنىڭ نىزامنامىسىنى تۈزۈپ، ژۇقۇرى تەشكىلگە تەستىقلى-تىپ، «جۇڭگو تۈركىي تىللار تەتقىقات خەۋەرلىرى» ۋە «مىللەتلەر تەتقىقات ئۇچۇرلىرى» قاتارلىق ژۇرناللاردا، پۈتۈن تېكستى بىلەن ئېلان قىلدۇق. رەتتىكى تەييارلىقلارنى پۈتتۈرۈپ، بالدۇرراق ئەمەلىي

ئاتاقلىق مەرىپەتچى ۋە ئەدىب ئابدۇقادىر داموللام.

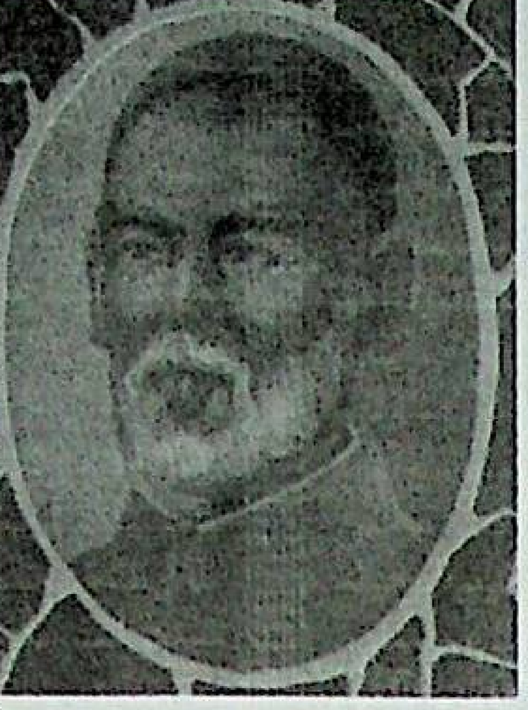

مەشھۇر تارىخچى موللا مۇسا سايرامى.

ئاتاقلىق مۇتەپەككۇر، دېموكرات شائىر ئابدۇخالىق ئۇيغۇر.

پائالىيەت باشلاشقا ئالدىرىدۇق.

شۇنى ئۇچۇقلاش لازىمكى، گەرچە بىزنىڭ بۇ ئۇيغۇرشۇناسلىق تەتقىقات ئورنىمىز ئاممىۋىي تەشكىلات ئەمەس، بەلكى ھوكۇمەت ئىدارىسى قارىمىغىدىكى تەتقىقات ئورنى بولسىمۇ، بىراق ئۇ قۇرۇلۇشىدىنلا پۇتكۇل پائالىيەت خىراجىتىنى ئوزى ھەل قىلىدىغان ئورگان بولۇپ قۇرۇلغاندى. شۇڭا، پائالىيەت خىراجىتى ئۈچۈن قېرىنداشلاردىن پۇل ياردەم سوراشقا توغرا كەلدى. شۇنىڭ بىلەن، «خەيرىدار بولۇپ قېلىڭ، كەسىپي ئالاقە ئورنىتىڭ، ياردەم قولىڭىزنى ئۇزىتىڭ» دېگەن ئۈچ جۇملە قوشۇمچە ماۋزۇ، «مەركىزىي مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئۇيغۇرشۇناسلىق تەتقىقات ئورنى قۇرۇلدى» دېگەن بىر جۇملە باش ماۋزۇ قىلىنغان، مەكتەپ تەشكىلىنىڭ ئىناۋەتلىك تامغىسى بېسىلغان مەخسۇس ھوججەت تەييارلاپ، ئۇنى مىڭ پارچە كوپەيتىپ بېسىپ، مەملىكەت ئىچىدىكى مۇناسىۋەتلىك تەتقىقات ئورگانلىرىغا، ئەخبارات، نەشرىيات ئورۇنلىرىغا، مەكتەپلەرگە، فوندى جەمىيەتلىرىگە، ئاندىن ئەڭ مۇھىمى ئىقتىسادىي كىرىمى ئوبدان تىجارەتچىلەرگە، مەرىپەتپەرۋەر بايلارغا تارقاتتۇق. خىزمەت ۋە ئوقۇش مۇناسىۋىتى بىلەن تۈركىيە، مىسىر قاتارلىق دولەتلەرگە چىققاندا، تەشكىلىنىڭ ئىجازىتى ئارقىلىق، مەزكۇر دولەتلەردىكى ئۇيغۇر زىيالىيلارغا ۋە بايلارغا تارقاتتۇق. ھەتتا ئۇلارنىڭ ۋاستىسى ئارقىلىق سەئۇدىيە ئەرەبىستانىدىكى باي قېرىنداشلىرىمىزنىڭ قولىغىمۇ تەگكۈزدۇق ۋە بۇ خىل تەشۋىق قىلىش، پۇل ياردەم تەلەپ قىلىش پائالىيىتىمىزنى تا ھازىرغىچە داۋام ئەتكۈزدۇق.

بۇ يەردە ئالاھىدە كورسىتىپ ئوتۇشكە تېگىشلىك بىر ئىش شۇكى، تەشۋىق قىلىش ۋە پۇل ياردەم سوراش مۇددىئاسىدا تەييارلاپ تارقاتقان ھېلىقى ھوججىتىمىزدە، ئۇيغۇرشۇناسلىق تەتقىقات ئورنى دېگەن بۇ ئورگاننىڭ سىياسى خاراكتېرى، پائالىيەت مەخستى، خىزمەت نىزامى ۋە تەشكىلىي ئاپپاراتى قاتارلىقلار مېغىزلىق بايانلار بىلەن ئېنىق چۈشەندۈرۈلگەندىن باشقا، ئىئانە قىلىنغان پۇللارنى نېمىگە ئىشلىتىدىغانلىقىمىز، يەنى بېيجىڭدا، «نەۋرۇز مۇكاپاتى» تەسىس قىلىپ، پايتەخت ئالىي مەكتەپلىرىدە ئوقۇۋاتقان ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلارنى ھەر ژىلى نەۋرۇزدا بىر قېتىم باھالاپ، مۇنەۋۋەرلىرىنى مۇكاپاتلايدىغانلىقىمىز؛ كونا كىتاپ، قېدىمىي شەرئىي - ۋەقايىلەرنى تەتقىق قىلىش بىلەنلا چەكلەنمەي، ھازىرقى زامان ئۇي-

بار ھەر

غۇر ياشلىرى تەتقىقاتى، ئۇيغۇر مائارىپى تەتقىقاتى ۋە ئۇمۇت قۇرۇلۇشى تەتقىقاتى ئۈچۈن ئالاھىدە كۈچ سەرىپ قىلىدىغانلىقىمىز؛ شۇنداقلا ئۇيغۇرشۇناسلىقتا دائىر زورۇر ۋە پايدىلىق بولغان پائالىيەتلەرنى، مۇھاكىمە يىغىنلىرىنى ئۇيۇشتۇرىدىغانلىقىمىز؛ مۇشۇ ئىشلىرىمىزنى قوللاپ، بىزگە پۇل ئىئانە قىلغۇچىلارغا خاس شەرەپ گۇۋاھنامىسى بېرىدىغانلىقىمىز ۋە گېزىت - ژۇرناللاردا ئاشكارا تەشەككۇر ئېيتىدىغانلىقىمىز قاتارلىقلار تەپسىلى شەرھلەنگەندى.

تەشۋىق قىلىش ۋە ياردەم سوراشنى خەت يېزىش ۋە تەشۋىق ۋارەقسى تارقىتىپ قويۇش بىلەن چەكلەپ قويمىدۇق، بەلكى ئوزىمىز تاغ ئېشىپ، دەريا كېچىپ، پۇل تۇتىدىغانلارنى باشقۇرىدىغان ئەمەلدارلارنىڭ ئالدىغىمۇ، يېنىدىكى پۇلنى بىر كىمدىن سورىمايلا خىراجەت قىلالايدىغان داگلىق - داڭلىق بايلارنىڭ ئالدىغىمۇ، باشلىقنىڭ ئالدىغىمۇ، پۇخرانىڭ ئالدىغىمۇ باردۇق. «ئۇيغۇرشۇناسلىق تەتقىقات ئورنىمىزنىڭ خىزمىتىنى قوللاپ قويۇڭلار، ياردەم قىلىپ قويۇڭلار!» دەپ قولىمىزنى ئۇزىتىپ يالۋۇردۇق. بىراق، مىڭ ئەپسۇس، مىللىون ئەپسۇس! ئۇيغۇرشۇناسلىق تەتقىقات ئورنىمىز قۇرۇلغان ئاشۇ 1994 - ژىلى 7 - ئاينىڭ 10 - كۈنىدىن، 1997 - ژىلى 1 - ئاينىڭ 31 - كۈنىگىچە، ھېچقانداق بىر يەردىن، ھېچ بىر شەخستىن بىر تىيىنمۇ ئىئانە پۇل تاپشۇرۇپ ئالمىدۇق!

دەسلەپكى چاغلاردا، قېرىنداشلىرىمىز بەلكىم «بۇلار راست پائالىيەت قىلالامدۇ ياكى قىلالماسمۇ، دەسلەپ بىر كورۇپ باقايلى» دەپ، بىزگە تازا ئىشەنچ قىلالماي تۇرۇپ قالغان بولسا كېرەك دەپ ئويلاپ، ئەمەلىي پائالىيەتنى باشلاۋەردۇق. ئالدى بىلەن، 1994 - ژىلى، 12 - ئاينىڭ 29 - كۈنى، تورت يۈز كىشىلىك ئىلمىي مۇھاكىمە ژىغىنى ئېچىپ، بۇيۇك ئۇيغۇر ئالىمى مەھمۇد قەشقەرىي تۈزگەن قامۇس «تۈركىي تىللار دىۋانى» دۇنياغا كەلگەنلىكىنىڭ توققۇز يۈز ژىگىرمە ژىللىغىنى تەنتەنىلىك خاتىرىلىدۇق. ئاندىن، 95 - ژىلى 2 - ئاينىڭ 9 - كۈنى ئىككى يۈز كىشىلىك ئىلمىي مۇھاكىمە ژىغىنى ئېچىپ، ئۇلۇغ ئۇيغۇر مۇتەپەككۇرى، شائىرى ۋە جامائەت ئەربابى ئەلشىر ناۋائىي ئىبنى غىياسىدىن تۇغۇلغانلىقىنىڭ بەش يۈز ئەللىك تورت ژىللىغىنى ئەھمىيەتلىك خاتىرىلىدۇق. ئارقىدىن، شۇ ژىلى 3 - ئاينىڭ 13 - كۈنى، ئۈچ يۈز كىشىلىك ئىلمىي مۇھاكىمە ژىغىنى ئۇيۇشتۇرۇپ، مىللەتپەرۋەر، پىداكار شائىر ئابدۇخالىق ئابدۇراخمان ئۇيغۇرى ۋاپاتىنىڭ ئاتمىش ئۈچ ژىللىغىنى تەسىرلىك خاتىرىلىدۇق. ئارقىدىن، شۇ ژىلى 9 - ئاينىڭ 17 - كۈنى كەچتە، يەتمىش كىشىلىك ئىلمىي مۇھاكىمە ژىغىنى ئوتكۈزۈپ، ئوت ژۈرەك شائىر، پىداكار جەڭچى لوتپۇللا مۇتەللىپ قەتلى قىلىنغانلىقىنىڭ ئەللىك ژىللىغىنى ھۆرمەت بىلەن خاتىرىلىدۇق.

بۇ خىل پائالىيەتلەرنى تەشكىللىك، پىلانلىق ۋە ۋەزنىلىك ئېلىپ بېرىش ئۈچۈن، شۇ ژىلى 4 - ئاينىڭ 23 - كۈنى، ئۇيغۇرشۇناسلىق تەتقىقات ئورنىنىڭ قارىمىغىدا، «ئۇيغۇرشۇناسلىق تەتقىقات ئەنجۈمەنى(ئىلىم سوزلەش سورۇنى)»نى تەشكىللەپ، قارارلىق ئىلىم سوزلەش پائالىيىتىنى باشلىۋەتتۇق. شۇندىن تارتىپ، 96 - ژىلى 9 - ئاينىڭ 25 - كۈنىگىچە، جەمىي ژىگىرمە بەش مەيدان ئەنجۈمەن پائالىيىتى قىلدۇق. قاتناشقانلارنىڭ سانى ئۈچ مىڭ ئادەم قېتىمدىن ئاشتى. بىزنىڭ ئەنجۈمەن پائالىيىتىمىزدە ئىلىم سوزلىگەنلەرنىڭ ئىچىدە، بېيجىڭدا ئىشلەيدىغان ۋە ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىمىزدىن بېيجىڭغا ئوگىنىشكە، خىزمەتكە ۋە ژىغىنغا كەلگەن ئۇيغۇر دوكتور ئاشتى، دوكتور، پروفېسسورلاردىن باشقا، مۇئاۋىن ۋالىي، فاكۇلتېت مۇدىرى قاتارلىق رەھبىرى كادىرلارمۇ بار. بېيجىڭدىكى ھەر قايسى ئالىي مەكتەپلەردە ئوقۇۋاتقان دوكتور - ئاسپىرانتلارنى ئىلىم سوزلەشكە تەكلىپ قىلىپ، ياش ئوقۇغۇچىلارنى ئوزلىرىدىن ياش جەھەتتە كوپ پەرقلىنىپ كەتمەيدىغان ياش ئالىملار بىلەن ئىلىم سورۇنىدا بالدۇرراق ئۇچرىشىش پۇرسىتىگە ئىگە قىلدۇق. بىراق، بىز مانا مۇشۇنداق ساۋاپلىق ۋە مۇشۇنداق ھازىر جاۋاپلىق ئىلمىي پائالىيەتلەرنى تۇشمۇ - تۇشتىن قانات يايدۇرساقمۇ، قېرىنداشلىرىمىزنى تەسىرلەندۇرەلمىدۇق. يەنىلا ھېچكىم شۇ چاغقىچە، ئۇيغۇرشۇناسلىق تەتقىقات ئورنىمىزغا بىر تىيىنمۇ ئىئانە قىلمىدى!

بىز بۇ يەردە، بىزگە پۇل بەرسە ياخشى، بەرمىسە يامان دېمەكچىمۇ ئەمەسمىز. دەرىخا! بۇغداي ئېنىڭلار بولمىسىمۇ، بۇغداي سوزۇڭلارمۇ بار بولغىدى. پۇل بەرمىسەڭلارمۇ بەرمىسەڭلار، ئېغىزاكى، خەت يۇزىدە بولسىمۇ ياكى ماقالە ئۇيۇشتۇرۇپ بولالماي سايراپ كېتىۋاتقان گېزىتلىرىڭلارنىڭ سەھىپىسىدە بولسىمۇ، ئىككى كەلىمە گەپ بىلەن قوللاپ قويغان بولساڭلار، ياق، سىلەر كايىپ ماقالە يېزىپ قوللىمىساڭلارمۇ، ئەشۇ پائالىيەتلىرىمىز ھەققىدە بىزنىڭ يازغان خەۋەر ماقالىلىمىزنى بولسىمۇ ئېلان قىلىپ بەرگەن بولساڭلار كىمنىڭ دەردى - ھە؟!

بىلىشىمىزچە، بىرلەشكەن مىللەتلەر تەشكىلاتىنىڭ مائارىپ - پەن - مەدەنىيەت كومىتېتى ئىنسانىيەت دۇنياسىدىكى ئىلىمپەرۋەر ئەجداتلارنى ھەمىشە ئەسلەپ تۇرۇش، شۇ ئارقىلىق ئەۋلاتلارنىڭ ئىلىمپەرۋەرلىك يولىغا داۋاملىق مېڭىشىغا تۈرتكە بولۇش ئۈچۈن، ھەر ژىلى دېگۇدەك، دۇنيادىكى ئاتاقلىق ئالىملارنىڭ ئىسمى بىلەن ژىللارغا نام بېرىدۇ ۋە شۇ چاغقىچە، «خەلىق ئارا ماناس ژىلى»، «خەلىق ئارا ئاباي ژىلى» دېگەن شەرەپ

نەرسىنىڭ

ژىللىرى بولۇپ ئوتتى. ۋاھالەنكى، نېمە ئۈچۈن «خەلىق ئارا مەھمۇد قەشقەرىي ژىلى»، «خەلىق ئارا يۈسۈپ خاس ھاجىپ ژىلى»، ۋە «خەلىق ئارا موللا مۇسا سايرامى ژىلى» دېگەنلەر بولمايدۇ؟ سەۋەپ، خەلىق ئارادىكى ئالىملار، خەلىق ئارا ئىلمىي تەشكىلاتلار بىزنىڭ بۇ ئالىملىرىمىزنى تازا بىلمەيدۇ، ئوبدان تونۇمايدۇ. نېمىشكە؟ چۈنكى بىزنىڭ ئوزلىرىمىزمۇ ئاشۇنداق بۇيۇك ئالىملىرىمىزنى تۈزۈك خاتىرىلىمەيمىز، خۇددى «كەلىمە تەمجىد» سۈرىسىنى ئىچىدە ئوقۇپ ئولتۇرغان قارىملارغا ئوخشاش ھەممە ئىچىمىزدىلا بىلىپ ژۈرىمىز. ھەتتا، «تۈركىي تىللار دىۋانى» دەك مۇشۇنداق خەلىق ئارا قىممەت، خەلىق ئارادا زىننەت ۋە خەلىق ئارادا ئەھمىيەتكە ئىگە قامۇس ئۈچۈن بىرەر قېتىممۇ خەلىق ئارا ژىغىن ئاچالمىدۇق. بۇنىڭ ئۈچۈن يا ئۇيالمىدۇق، ھەي، بىچارىلىك - ھەي!

مېنىڭچە، ئۇيغۇر مىللىتى باشقا مىللەتلەرگە ئوخشاشلا ئىلىمپەرۋەر ئەجداتلارنى ئەسلەش ۋە ئەمەلىي پائالىيەت ئارقىلىق خاتىرىلەش ئەنئەنىسىگە ئىگە مىللەت. ھالبۇكى، مەھمۇد قەشقەرىي، يۈسۈپخاس ھاجىپ، موللامۇسا سايرامى قاتارلىق بۇيۇك ئالىملىرىمىزنى كەڭ كولەملىك، داغدۇغىلىق ۋە تەسىرلىك خاتىرىلىسەك، شۇ ئارقىلىق ئەۋلاتلىرىمىزنىڭ ئىپتىخارلىق تۇيغۇسىنى ئاشۇرۇپ، ئۇلارنى ئالىم بوۋىلىرىمىزنىڭ ئىزىدىن مېڭىپ، ئىلىم - پەن تەتقىقاتىدا يەنىمۇ زور نەتىجە قازىنىشقا ئۈندىسەك، يېتەكلىسەك، بۇ - نېمە دېگەن ئىلمىي ئىش ۋە نېمە دېگەن شەرەپلىك پائالىيەت - ھە! ئەمەلىيەتتە، بۇ خىل پائالىيەتلەرنى كەڭ ئېلىپ بېرىش جۇڭخۇا خەلىق جۇمھۇرىيىتىنىڭ تۈرلۈك قانۇنلىرىغا ئۇيغۇن كېلىدۇ. ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ھەر خىل نىزام ۋە ئىنتىزاملىرىغا ئۇيغۇن كېلىدۇ. ئەڭ مۇھىمى، ئىلىم سويەر ئۇيغۇر مىللىتىنىڭ ئەخلاق مىزانى ۋە ئادىمىي ۋىجدانىغا ئۇيغۇن كېلىدۇ!

بىز مۇشۇنداق ياخشى نىيەت ۋە دۇرۇس ئوي بىلەن 1994 - ژىلى 29 - دېكابىردا، مەھمۇد قەشقەرىينىڭ «تۈركىي تىللار دىۋانى» دۇنياغا كەلگەنلىكىنىڭ 920 ژىللىغىنى خاتىرىلىگەندىن باشقا، 1996 - ژىلى 1 - ئايدا، ئۇيغۇرشۇناسلىق تەتقىقات ئورنى رىياستى قارار قىلىپ، 1996 - ژىلنى «موللا مۇسا سايرامى ژىلى» دەپ ئېلان قىلدۇق (بۇ قارارىمىزنى مەركىزىي خەلىق رادىئو ستانسىيەسى ئۇيغۇر بولۇمى پۈتۈن دۇنياغا جاكالاپ بەردى. مىللىونلارچە رەخمەت!) ۋە 9 - ئايدا، «ئاتاقلىق تارىخشۇناس ئالىم موللا مۇسا سايرامى تۇغۇلغانلىقىنىڭ160 ژىللىغىنى خاتىرىلەش ئىلمىي مۇھاكىمە ژىغىنى» ئېچىشنى قارار قىلدۇق. ئۇقتۇرۇش تارقاتتۇق. ئالىم موللا مۇسا سايرامىنىڭ ۋىلايىتىدىكى باشلىقلارغا ئالاھىدە خەت يېزىپ، بۇ پائالىيەتنى قوللاپ قويۇشنى، يەنى بولغاندا، ئىقتىسادىي جەھەتتە ئازىراق ياردەم قىلىشنى، بولمىغاندىمۇ، خاتىرىلەش ژىغىنى ئاچقان چېغىمىزدا، ئىككى كەلىملىك تېلېگراما ياكى تورت قۇر خەتلىك تەبرىك خېتى ئارقىلىق بولسىمۇ ئىپادە بىلدۈرۈپ قويۇشنى ئوتۇنۇپ سورىدۇق. شۇنداق قىلىپ، توققۇز ئاي ژىگىرمە كۈن تەييارلىق قىلىش ئارقىلىق، 1996 - ژىلى 22 - سېنتەبىر كۈنى، مەركىزىي مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتى مەركىزىي بىناسىنىڭ چوڭ زالىدا ئۈچ يۈز ئەللىك كىشى قاتناشقان «ئاتاقلىق تارىخشۇناس ئالىم موللا مۇسا سايرامى تۇغۇلغانلىقىنىڭ 160 - ژىللىغىنى خاتىرىلەش ئىلمىي مۇھاكىمە ژىغىنى»نى داغدۇغىلىق، تەسىرلىك ۋە ئەھمىيەتلىك قىلىپ ئاچتۇق. بىراق، مۇشۇ پائالىيەتلىرىمىز ئارقىلىقمۇ ھېچبىر ئىئانىچى قېرىنداشلىرىمىزنى تەسىرلەندۇرەلمىگەندىن باشقا، شۇ قەدەر ئىلمىي پائالىيەتلىرىمىزنىڭ ئومۇمىيەتلىك ئەھۋالىنى مېغىزلىق بايان قىلىپ يازغان خەۋەر ماقالىلىرىمىزنى ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىمىزدىكى ھېچ قانداق بىر گېزىت - ژۇرنالدا ئېلان قىلدۇرالمىدۇق. مانا شۇ چاغدا، ئىچ - ئىچىمىزدىن ئىختىيارسىز ئۇرغۇپ چىققان ئەپسۇسلۇق ۋە ئاچچىق ئەلەم بىلەن دېدۇقكى، ھەي، ئۇيغۇر ئەۋلاتلار، بىزدە بىر ئىش قىلماق نېمە دېگەن تەس - ھە!؟

ھەسرەتا! ژۇقىرىقىلار خۇسۇسىي ئىشمۇ ياكى ئورتاق ئىشمۇ؟ ھەممە ئۇيغۇر بىلىدۇ. ئورتاق ئىشقا كويۇش لازىممۇ ئەمەسمۇ؟ ھەممە قېرىنداش ئۇقىدۇ. بىلىپ تۇرۇپ كويمەيدۇ. ئۇقۇپ تۇرۇپ كويۇنمەيدۇ. ئورتاق ئىشقا كويمەسلىك ئىللىتىنىڭ مەردىزلىگى دەل مانا مۇشۇ يەردە!

ئادەمنى ئويلاندۇرىدىغان يېرى شۇكى، تارىخىي فاكتلاردىن قارىغاندا، ئۇيغۇرلار ئەسلىدە مۇنداق بىر - بىرىنى سويمەيدىغان ۋە ئورتاق ئىشقا كويمەيدىغان، مۇھەببەتسىز ۋە كويۇمسىز خەلىق ئەمەس ئېدى. ئەگەر ئۇيغۇر ئەسلىدىنلا بىر - بىرىنى سويمەيدىغان ۋە ئورتاق ئىشقا كويمەيدىغان مىللەت بولىدىغان بولسا، ئۇ ئوزى مىللەت بولۇپ شەكىللەنگەندىن بۇيانقى ئاشۇ ئۇزاق تارىخنىڭ مابەينىدا، يالغۇز شەرىق مىللەتلىرىلا ئەمەس، بەلكى پۈتكۈل يەر شارىدىكى مىللەتلەر، خۇسۇسەن دۇنيادا ئەڭ مەدەنىيەتلىك سانىلىدىغان مىللەتلەرمۇ قايىللىق تۇيغۇسى بىلەن ئېتىراپ قىلغان ۋە قىلىۋاتقان «ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى»، «تۈركىي تىللار دىۋانى»، «قۇتادغۇ بىلىك»، «قېدىمكى ئۇيغۇر يېزىقىدىكى مايترى سىمىت» قاتارلىق ژىرىك مەدەنىيەت مىراسلىرىنى يارىتالىغان بولالمايتى. ئەگەر ئۇيغۇر بۇرۇندىنلا بىر - بىرىنى سويمەيدىغان ۋە ئورتاق ئىشقا كويمەيدىغان مىللەت بولىدىغان بولسا، دۇنيانىڭ ئۇزاق ئوتمۇشىدىكى بوزەكنى تاپا. بوزەك ئېتىپ يوقىتىۋېتىشكىچە ئامان تاپمايدىغان ئاشۇ جاھىلىيەت دەۋرلىرىدىمۇ يوقىلىپ كەتمەي، ئاسسىمىلياتسىيە بولۇپ كەتمەي، ئەكسىچە، قەددى رۇس ياشاپ، ئەچچە مىڭ ژىللىق پارلاق مەدەنىيەت يارىتىپ، بۈگۈنكى زامان مىللەتلىرى قاتارىدىن ئورۇن ئالالمىغان بولاتتى. دېمەكچىكى، ئۇيغۇر ئەسلىدە بىر - بىرىنى سويىدىغان، بىر - بىرىگە مېھرىۋان، ئورتاق ئىشقا كويىدىغان، ئومۇمىي مەنپىيەتكە تالىق ھەر قانداق بىر ئىش بولسا، تالىشىپ تۇرۇپ ئوزىنى پىدا قىلىدىغان مىللەت ئېدى. ئۇنىڭ قىسمەن ئەزالىرىنىڭ بۈگۈنكى كۈندە، بىر - بىرىگە كوڭۇلسىز، ئوز ئارا چىقىشالمايدىغان، بىر - بىرىنى كورسە مىجەزى قورداكىشىپ، ژىراغىراق كەتكۈسى كېلىدىغان بولۇپ قېلىشى پۈتۈنلەي تارىخىي سەۋەپلەر تۈپەيلىدىن پەيدا بولغان سۇنئىي ئەھۋال شۇنداقلا ئەيگالىق كېسىلى بىلەن ئىللەتلەنگەندىن ئاپىرىدە بولغان ۋاقىتلىق ھال بولۇپ، ئۇنى جەزمەن تۈزەتكىلى ۋە تۈگەتكىلى بولىدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن، ئوزىنىڭ قىلغان - ئەتكەنلىرىنى يۈزىدىگە سېلىپ تۇرۇپ ھەقىقىي ئۇيغۇر ۋىجدانىنى ئۇرغۇتۇش، ئۇيغۇرنى ئوزىنى - ئوزىگە تونۇتۇش، شۇ ئارقىلىق ئۇيغۇرنىڭ ئەسلى ۋۇجۇدىدىكى سويگۇ، بىر - بىرىگە بولغان قېرىنداشلىق مۇھەببەت تۇيغۇسىنى ئويغىتىش لازىم.

ئىنسان ئۈچۈن ئېمىنىڭ شەرەپ ئېكەنلىگىنى تونۇپ يېتىشمۇ بىر خىل مەرىپەتتۇر. بىلگەن ئادەمگە، مۇھەببەت، سويۇك ئىنسانىيەت تۇيغۇ ئالىمىنىڭ شاھىنشاھى. ئادەم - مۇھەببەت بىلەن ئادەم؛ ئالەم - سويۇك بىلەن ئالەم. ھالبۇكى، سەن ئوزەڭنىلا ئەمەس، بەلكى ئوز مىللەتداشلىرىڭنى، قېرىنداشلىرىڭنىمۇ سويسەڭ قېرىنداشلار ئارا بىرلىك، ئىناقلىق ئۇرۇغى تېرىلىدۇ. نەتىجىدە، سېنىڭ سويگۇڭ بەدىلىگە سەنمۇ بىر ئەزا بولغان كۈچلۈك كوللېكتىۋ تۇرىلىدۇ. بۇ كۈچلۈك كوللېكتىۋ سەن بىر ئادەم پۈتكۈل ئومرۈڭ بويى يارىتىشىڭ مۇمكىن بولمىغان ئاجايىپ مول ۋە ئاجايىپ گوزەل تۇرمۇش مەنزىرىلىرىنى يارىتىدۇ. ھاياتىڭدا، سەن ئوزەڭمۇ بار بولغان بۇ كوللېكتىۋ يارىتقان تۇرمۇش مەنزىرىلىرىنى ھەمجامائەت بولۇپ تاماشا قىلىپ، ھوزۇرلىنىپ ياشاش نېمە دېگەن شەرەپ - ھە!

ئىنساندا نومۇس ئېڭى بولۇش بىر خىل يۈكسەك پەزىلەتتۇر. بۈگۈنكى مۇشۇ مەدەنىي دۇنيادا، ئوزىنىلا ئويلاش، ئوزى ئۈچۈنلا ياشاش، شۇ ۋەجىدىن ئوز قېرىنداشلىرىنى سويمەسلىك، ئوز قېرىنداشلىرىنىڭ ئىشىغا كويمەسلىك بولسا، ئەڭ نومۇسلۇق زەللەتتۇر. بىلىمىز، نومۇس ئېڭى يوق ئادەمنى ئۇيغۇر جانلىق تىلدا «نومۇس قىلىشنى بىلمەيدىغان ئادەم» دەيدۇ. ۋاھالەنكى، سەن - بىز ئەگەر مۇشۇ گەپكە قالساق، بۇ ھاياتتىن ئەندى نېمە مەنە ۋە نېمە مەززە بار زادى، ئويلان، ئەبگا!

دوكتور ماھىن موللاق،
ئۇيغۇرشۇناس ئالىم. قاھىرە.
(داۋامى بار).

باشقا ئەشرلەر سەھىپىلىرىدىن

1989 - ژىلى باھاردا بېجىندا يۈز بەرگەن ۋاقەلەر

خىتايدا دېموكراتىك زامانىۋىلاشتۇرۇش جەريانىغا ۋە ئۇنىڭ غەرىپ دېموكراتىيەلىرى بىلەن ئۆز - ئارا مۇناسىۋەتلىرىگە چوڭ تەسىر يەتكۈزگەن ۋاقەلەردىن بىرنى ئون بىر ژىل ۋاقىت ئايرىپ تۇرىدۇ. 1989 - ژىلى ئىيۇندا بېجىندىكى تيەنئەنمېن مەيدانىدا يۈز بەرگەن بۇ ۋاقەگە خىتاي ھاكىمىيەت ئورۇنلىرى «ئەكسىل ئىنقىلاۋىي ھەرىكەت» دەپ باھا بېرىپ، رەھىمسىز باستۇردى، ئەندى غەرىپ ئەللىرى بولسا ئۇنى «دېموكراتىك ھەرىكەت» دەپ باھالىدى.

بۇ ژىلى خىتايدا زادى قانداق ۋاقە يۈز بەردى؟ نېمىشكە شۇنداق بولدى؟ بۇ ۋاقەنىڭ دېموكراتىك زامانىۋىلاشتۇرۇش جەريانىغا تەسىرى قانداق بولدى؟ خىتاي يۈز بەرگەن بۇ ۋاقەدىن قانداق ساۋاق ئالدى؟ بۇلارنىڭ ھەممىسى - ئاددىي سوئاللار ئەمەس. ئۇلارغا بېرىلىدىغان جاۋاپلار ھازىرقى زامان خىتاي تارىخىدىكى كوپلىگەن نەرسەلەرنى چۈشەندۈرۈپلا قالماي، بەلكى س س س ر پارچىلانغاندىن كېيىن قۇرۇلغان دۆلەتلەردە ئورۇن ئالغان ۋاقەلەر بىلەن سېلىشتۇرۇش ئىمكانىيىتىنى بېرىدۇ.

مەنبەلەر ۋە سەۋەپلەر

1989 - ژىلى 16 - ئاپرېل كۈنى «مەدەنىيەت ئىنقىلاۋى» دەپ ئاتالمىش ئون ژىللىق ھەددىدىن ئاشقان باشباشتاقلىق ۋە قالايمىقانچىلىقتىن كېيىنكى خ ك پ مەركىزىي كومىتېتىنىڭ ئۈنجى باش كاتىبى خۇ ياۋ باڭ ۋاپات بولدى. ئۇنىڭ رەھبەرلىكىدە خىتاي ئۆز تەرەققىياتىدا تۈپ - ئاساسىي ئىختىسادىي ئىسلاھاتلارنى ژۈرگۈزۈش بىلەن باغلىق يېڭى سەھىپە ئاچقان ئىدى. خىتاي جەمىيىتىدىكى ئىجتىمائىي - سىياسىي ۋەزىيەتنى ئۆزگەرتكەن بۇ ئىسلاھاتلارنىڭ ھەر خىل نەتىجىلىرى، 1989 - ژىلى باھاردا يۈز بەرگەن ۋاقەلەرنىڭ ئاساسى بولۇپ خىزمەت قىلغان ئىدى.

ھە دېگەندە - 70 - ژىللارنىڭ ئاخىرلىرىدىن 80 - ژىللارنىڭ ئوتتۇرلىرىغىچە بولغان ئارىلىقتا - خ خ ج دا ئۆزگەرتىپ قۇرۇش جەريانلىرى ئىجتىمائىي ئادالەتلىك ۋە ئىختىسادىي مۇۋاپىقلىق ئوتتۇرىسىدا ناھايىتى ياخشى تەكپۇكلۇقتا بولغان ئىدى. ئەينە شۇ چاغدا دۇنيادا خىتاي ھەققىدە «يېڭى ئىختىسادىي موجىزە» توغرىلىق سوز بولغان. لېكىن «موجىزىلەر» چاپسانلا يوقىلىشقا باشلىدى، يېزىلاردىمۇ، شۇنداقلا شەھەرلەردىمۇ ئىسلاھاتلار ئالغا ئىلگىرلىمىدى. ئىسلاھاتلارنى داۋاملاشتۇرۇش داۋامىدا بارغانسىرى ئاھالىنىڭ كوپ قىسمى ئۆزلىرىنى ئالداپ كەتكەن دەپ ھېساپلاشقا باشلىدى. ھايات كەچۈرۈشنى ياخشىلاش ۋەدىلىرىنىڭ قىسمەن ئورۇنلانغانلىغى قارىماي، ئىجتىمائىي ئادالەتلىككە بولغان ئېھتىياج قانائەتلەندۈرۈلمىدى. خ خ ج دا 80 - ژىللارنىڭ ئاخىرىدا ئېلىپ بېرىلغان سوتسىيولوگىيەلىك تەتقىقاتلار، ئىسلاھاتلارنىڭ ئالغا باسمىغانلىغىنىڭ ئاساسىي سەۋەپلىرى ئاھالىنىڭ كوپچىلىگى رەھبەرلەرنىڭ خىزمەت ئەھۋالىدىن غەرەزلىك مەخسەتلەردە پايدىلىنىشتىن، فېودالىلىق قالدۇقلار تەسىرىنىڭ كېڭەيتىلىشىدىن، مەھەللىۋازلىق ۋە ئاغىنىگەرچىلىك ئەھۋاللىرىنىڭ ئوسۇشىدىن، ئەمگەكسىز كىرىم ئېلىشتىن، بازار مۇناسىۋەتلىرىگە كوچۇشتە دەسلەپكى ئىمكانىيەتلەرنىڭ باراۋەر بولماسلىغىدىن ئىبارەت ئىكەنلىگىنى كورسەتتى.

جەمىيەتتە پات - پاتلا «ھەددىدىن ئاشقان ئەمەلدارلارنىڭ تاناۋىنى تارتىش»، «ئۇلارنى ئۆز مەنپىيەتلىرى ئۈچۈنلا ئەمەس، بەلكى جەمىيەتكە خىزمەت قىلىشقا مەجبۇرلاش» زورۇرىيىتى توغرىلىق سوزلەر ياڭراشقا باشلىدى. 1987 - ژىلى ئۆكتەبىردا بولغان خ ك پ 13 - قۇرۇلتىيى ھەممىدىن ئاۋال بيۇروكراتىيە بىلەن باغلىق مۇئامىلارنى ھەل قىلىشقا، شۇنداقلا ئىختىسادى ئىسلاھاتلارنىڭ دەسلەپكى نەتىجىلىرىنى قانۇنىي مۇستەھكەملەشكە قارىتىلغان خ خ ج سىياسىي سىستېمىسىنى ئىسلاھات قىلىشنىڭ كەڭ دائىرىلىك پروگراممىسىنى بەلگۈلىدى. لېكىن باھالارنى ۋە ئەمگەك ھەققىنى ئىسلاھات قىلىش ئىشلىرىنىڭ ئىلگىرى باسمىغانلىغى، جەمىيەتتە ئىجتىمائىي كەسكىنلىكنىڭ ئېغىرمۇ ئۇۋج ئېلىشى كۈچلەر نىسبىتىنى «پىلانلىق نورمىلاشتۇرۇش» پايدىسىغا ئۆزگەرتتى. ئون ئۈچىنچى قېتىم سايلانغان خ ك پ مەركىزىي كومىتېتىنىڭ 3 - پلېنۇمى (1988 - ژىل سېنتەبىر) قۇرۇلتاي قارارلىرىغا زىت ھالدا مۇنداق قەيت قىلدى: «كونا سىستېمىدىن يېڭىغا كوچۇشتە ئىختىسادىي ھاياتتا قالايمىقانچىلىقلارغا يول قويماسلىق مەخسىتىدە مەمۇرىي چارىلەرنى ئالدىن - ئالا ۋە يېنىكلىك بىلەن ئاجىزلىتىشقا زادىلا بولمايدۇ». شۇنداق قىلىپ، ئەمەلدارلار، ئۆزلىرىنىڭ ئالىي ئۇستۇنلۇككە ۋە «ئىجتىمائىي ئادالەتلىك» ئورناتقۇچى ئەھۋالىغا جەددىي خۇرۇپ پەيدا بولغانلىغىنى ھىس قىلىپ، نوۋەتتىكى قېتىم جەمىيەتكە پەقەتلا بيۇروكراتىيەنىڭ غەرەزلىك مەخسەتلىرىنىلا كوزلەيدىغان ئۆزلىرىنىڭ تەرەققىيات مەنتىقىسىنى تاڭدى.

لېكىن خىتاي ستۇدېنتلىرى ئەندى مۇنداق ئارقىغا چېكىنىشنى قوبۇل قىلماتتى: ستۇدېنتلار ئارىسىدا ئىختىسادىي ئىسلاھاتلار ۋە دېموكراتىك زامانىۋىلاشتۇرۇش جەريانىنى چاپسانلىتىش، ئەمەلدارلار ئارىسىدا پارىخورلۇققا قارشى كۈرەشنى كۈچەيتىش تەلەپلىرى ئۈستۇن ئىدى. بۇ دەۋرىردە ئىختىسادىي ئىسلاھاتلاردىن خېلە چاپسان ژۈرگۈزۈلۈۋاتقان، سىياسىي ئىسلاھاتلارنى ئېلىپ بېرىش بىلەن باغلىق بولغان س س س ر دا يۈز بەرگەن ۋاقەلەر ياشلار ماكسىمالىزمىنىڭ ئوتكىنىگە سۇ قۇيغان ئىدى.

ۋاقەلەر جەريانى

1989 - ژىلى 19 ئاپرېل كۈنى مىڭلىغان ستۇدېنتلار بىلەن ئىشچىلار خ خ ج دۆلەت كېڭىشىنىڭ پرېمېيرى لى پىڭ بىلەن «دېموكراتىيە توغرىلىق» ئوچۇق سوزلىششنى ۋە ئۇنىڭ 1987 - ژىلى يانۋاردا خۇ ياۋباڭنىڭ ئىستىپاغا چىقىش سەۋەپلىرىنى چۈشەندۈرۈشنى تەلەپ قىلىپ، خىتاي رەھبەرلىكىنىڭ قارارگاھى جۇڭنەنخەي ئەتراپىغا ژىغىلىشقا باشلىدى. 20 - ئاپرېل كۈنى دەسلەپكى سىياسىي شارلار پەيدا بولدى، نامايىشچىلار دۆلەت ئەمەلدارلىرى ئارىسىدا پارىخورلۇققا قارشى ئېنىق چارىلەرنى كورۇشنى ۋە ژۇقۇرى دەرىجىلىك شەخسلەرگە تەئەللۇق مۇلۇكنىڭ تىزىمىنى ئېلان قىلىشنى تەلەپ قىلدى. 22 - ئاپرېل كۈنى ستۇدېنتلار ئۆزلىرىنىڭ دەسلەپكى غالىبىيىتىنى قازاندى: ئۇلارغا تيەنئەنمېن مەيدانىدا ماتەم مەراسىمىغا ئىشتىراك قىلىشقا رۇخسەت بېرىلدى. توقۇنۇش ھەل بولغاندەك ۋە ئىجتىمائىي كەسكىنلىك ئەھۋال پەسەيگەندەك قىلغان ئىدى.

لېكىن «رىنمىن ژىباۋ» گېزىتى 26 - ئاپرېل كۈنى رېداكسىيون ماقالە بېسىپ، ئۇنىڭدا «كوپ بولمىغان بىر ئوچۇم ئادەملەرنى» «مىش - مىشلارنى تارقىتىشتا، پارتىيە لىدېرلىرىغا ۋە رەسمىي شەخسلەرگە ھۇجۇم قىلىشتا، نارازىلىق ھەرىكەتلىرىنى ئۇيۇشتۇرۇشتا» ئەيىپلىدى. 27 - ئاپرېل كۈنى بېجىن ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ 50 مىڭ ستۇدېنتى تيەنئەنمېن مەيدانىدا نارازىلىق مارشىنى ئۇيۇشتۇردى، بۇ يەردە ئۇلارغا پايتەختنىڭ باشقا ئالىي ئوقۇش ئورۇنلىرى ستۇدېنتلىرىنىڭ ۋەكىللىرى قوشۇلدى. بەزىبىر باھالارغا قارىغاندا، نامايىشچىلارنىڭ ئومۇمىي سانى 200 - 300 مىڭ ئادەمگە يەتتى.

4 - ماي كۈنى - ئىمپېريالىزمغا ۋە فېودالىزمغا قارشى «4 - ماي» ھەرىكىتىنىڭ 70 ژىللىغىدا قارىمۇ - قارشى تۇرۇشنىڭ يېڭى باسقۇچى باشلاندى. «رىنمىن ژىباۋ» خىتاي ياشلىرىغا «پارتىيە ئەتراپىغا جىپسىلىشىش، جاۋاپكەر ھەم ئىنتىزاملىق بولۇش» چاقىرىغى بىلەن مۇراجەت قىلدى. مۇراجەتكە ھېچ كىم پەرۋا قىلمايدۇ. 13 - ماي كۈنى بىر نەچچە يۈز ستۇدېنت تيەنئەنمېن مەيدانىدا ئاچلىق ئېلان قىلدى. 16 - ماي كۈنى م. گورباچېۋنىڭ خىتايغا قىلغان سەپىرىنى يورۇتىۋاتقان چەت ئەل ژۇرنالىستلىرى نامايىشچىلار سانىنى 500 مىڭ - 1 مىللىون ئادەم دەپ باھالايدۇ. مەيداندا ئۈچ مىڭ ستۇدېنت ئاچلىق ئېلان قىلىدۇ، ئاچلىقتىن ئاجىزلاشقان ستۇدېنتلار دەرھال باشقىلار بىلەن ئالماشتۇرىلىدۇ. 18 - ماي كۈنى خىتاينىڭ ئالىي رەھبەرلىكى نامايىشچىلارغا نوۋەتتىكى يېنىكچىلىككە يول قويىدۇ. خىتاي دۆلەت كېڭىشىنىڭ پرېمېيرى لى پىڭ بىلەن خ ك پ مەركىزىي كومىتېتىنىڭ باش كاتىبى جاۋ زىياڭ ئاچلىق ئېلان قىلىپ ئاغرىقخانىغا چۈشۈپ قالغانلارنى زىيارەت قىلىدۇ. 19 - ماي كۈنى لى پىڭ مەيداندىكى ئاچلىق ئېلان قىلغانلارنى زىيارەت قىلىدۇ. جاۋ زىياڭ ئۇلارنى بۇ ھەرىكەتنى توختىتىشقا چاقىرىدۇ، نامايىشچىلارنىڭ ئەمەلىياتتىكى شتابى - ستۇدېنتلارنىڭ ئاۋتونوم ئىتتىپاقىنىڭ ۋەكىللىرىمۇ بۇ توغرىلىق تەكىتلەيدۇ. بۇنىڭغا ئىنكاس بولمايدۇ، ۋەزىيەت نازارەتتىن چىقىشقا باشلايدۇ.

20 - ماي يېرىم كېچىدە لى پىڭ ھەربىي ھالەت ئېلان قىلىدۇ ۋە خىتاي خەلق ئازاتلىق ئارمىيەسىنى «دۆلەتچىلىك ئاساسلىرىنى ھىمايە قىلىشقا» چاقىرىدۇ. لېكىن بېجىن گارنىزونىنىڭ ئەسكەرلىرى بۇيرۇقنى ئورۇنلاشتىن ۋاز كېچىدۇ ۋە ئەمەلىياتتا نامايىشچىلار بىلەن ئاچلىق ئېلان قىلغان ستۇدېنتلار تەرەپكە ئوتۇپ كېتىدۇ. توقۇنۇش خىتاي پايتەختى دائىرىسىدىن چىقىپ، پۈتكۈل خىتاي خاراكتېرىغا ئىگە بولىدۇ. پايتەختكە مەملىكەتنىڭ ھەر خىل رېگىونلىرىدىن ستۇدېنتلار كېلىشكە باشلايدۇ. ستۇدېنتلار ۋە ئوقۇتقۇچىلاردىن تاشقىرى نامايىشلارغا ئاھالىنىڭ ھەر خىل قاتلاملىرىنىڭ ۋەكىللىرى ئىشتىراك قىلىدۇ. لېكىن قانداقتۇ جىددىي تەرتىپسىزلىكلەر بايقالمايدۇ، نامايىشچىلار ئۆزلىرى جەمىيەت تەرتىۋىنى تەمىنلەيدۇ. جاۋ زىياڭ مەملىكەتنىڭ ئالىي رەھبەرلىكىنى كۈچ قوللىنىشتىن ۋاز كېچىشكە ۋە ستۇدېنتلار ۋەكىللىرى بىلەن مۇزاكىرىلەرنى باشلاشقا چاقىرىدۇ.

24 - ماي كۈنى جاۋ زىياڭغا ھۇجۇم باشلىنىدۇ، ئۇ ستۇدېنتلارنى قوللىغانلىغىدا ئەيىپلىنىدۇ. 25 - ماي كۈنى «رىنمىن ژىباۋدا» ماقالە بېرىلىپ، ئۇنىڭدا جاۋ زىياڭغا دوك گەلگەن جىنايەتلەر تەپسىلىي تەسۋىرلىنىدۇ. ئۇ بارلىق لاۋازىملىرىدىن ئېلىپ تاشلىنىدۇ.

2 - ئىيۇن كۈنى ھەربىيلەر ئاخىرى ئامما ئۇيۇشمىيى تەرتىپسىزلىكلەرنىڭ ئالدىنى ئېلىش بويىچە ئاكتىۋ ھەرىكەت باشلايدۇ. ۋاقەلەر ئۆزىنىڭ ئاخىرقى خۇلاسە پەللىسىگە يېتىدۇ. بېجىننىڭ مەركىزىگە تانكىلار، برونېترانسپورتيورلار ۋە ھەربىي ئاۋتوموشىنىلار ئەۋەتىلىدۇ. ئارمىيە قىسىملىرى ۋە پۇخرا ئوتتۇرىسىدا توقۇنۇش يۈز بېرىدۇ. 3 - ئىيۇن كۈنى رادىيودىن بېجىنلىقلار «ئۆزلىرىنىڭ بىخەتەرلىگى مەخسىتىدە ئۆيلىرىدىن چىقماسلىقى» ۋە «نامايىشلارنى قوللىماسلىق» توغرىلىق رەسمىي ئاگاھلاندۇرۇلدى. لېكىن نامايىشچىلارنىڭ مىڭلىغان تەرەپدارلىرى، ھاكىمىيەت ئورۇنلىرىنىڭ كۈچ قوللانماسلىغىغا ئىشىنىپ، مەيدانىغا كېلىدۇ. يېرىم كېچىدە تانكىلارنىڭ بىرىنچى توپى مەيداننى قورشايدۇ. ئەسكەرلەر ئارمىيە قىسىملىرىغا قارشىلىق قىلىشقا ئۇرۇنغانلارغا ئوق ئاتىدۇ. 4 - ئىيۇن كۈنى تانكىلارنىڭ ئىككىنچى توپى تيەنئەنمېن مەيدانىغا كېلىدۇ. نامايىشچىلار تانكىلارغا تاشلارنى ۋە كويدۇرىدىغان سۇيۇقلۇق ئارىلاشما قاچىلانغان بوتىلكىلارنى ئاتىدۇ. كۈندۈزى سائات ئۈچتە تانكىلار بەش مىڭ ئادەمدىن ئىبارەت تۇپىنى خەلق قەھرىمانلىرى يادىكارلىغى تەرەپكە قىستايدۇ ۋە ئۇلارنى قورشايدۇ. 5 - ئىيۇن كۈنى يۈزدىن ئوشۇق تانك يېڭى نامايىشچىلارنىڭ يولىنى توساش ئۈچۈن مەيداننى ۋە ئۇنىڭغا كېلىدىغان يوللارنى تولۇق قورشايدۇ. قىزىل كرېست 2600 ئادەمنىڭ ھالاك بولغانلىغى توغرىلىق خەۋەر قىلىدۇ. 9 - ئىيۇن كۈنى ھوكۈمەت ئەسكەرلىرى بېجىننىڭ ئاساسىي ئوقۇش ئورۇنلىرى ئورۇنلاشقان خايدىن رايونىنى نازارەت ئاستىغا ئالىدۇ.

ۋاقەلەردىن كېيىنكى كۈنلەر

خ ك پ مەركىزىي كومىتېتىنىڭ باش كاتىبى لاۋازىمىدا جاۋ زىياڭنى ئالماشتۇرغان جياڭ زېمىن تيەنئەنمېن مەيدانىدىكى پاجىئەلىك ۋاقەلەردىن كېيىن 1989 - ژىلى خ خ ج قۇرۇلغانلىغىنىڭ 40 ژىللىغى مۇناسىۋىتى بىلەن سوزگە چىقىپ پارتىيە 13 - قۇرۇلتىيىدا بەكىتىلگەن ئىختىسادىي ۋە سىياسىي ئۆزگەرتىشلەر كونسېپسىيەسىنى ئىدېئولوگىيەلىك جەھەتتىن رەت قىلدى. قۇرۇلتاي قارارلىرى بىر نەچچە ژىلغا قەدەر تىلغا ئېلىنمايدىغان بولدى. شۇ چاغدا يەنە 1989 - ژىلى باھاردىكى ۋاقەلەر «خ ك پ ھەم سوتسىيالىزمنىڭ ئىچكى ۋە تاشقى دۈشمەنلىرى تەرىپىدىن ئۇيۇشتۇرۇلغان ئەكسىل ئىنقىلاۋىي ئىسيان» ئىكەنلىكى، ۋە «ئۇچىدلار»، شۇنداقلا «بۇرژۇئازىيەلىك لىبېراللاشتۇرۇش» پارتىيەنىڭ ۋە خىتايدا سوتسىيالىزمنىڭ تەغدىرى ئۈچۈن ئاساسىي خۇرۇپ تۇغدۇرىدىغانلىغى، ئەندى ئۇلارغا قارشى كۈرەش - بىرىنچى نۆۋەتلىك ۋەزىپە ئىكەنلىگى بىلدۈرۈلدى. جامائەتچىلىك پىكرى يەنە ھېساپقا ئېلىنمايدىغان بولدى، مەتبۇئاتتا يەكدىللىق ھوكۈم سۈردى. سىياسىي ئىسلاھاتلارنى ژۈرگۈزۈش ۋەزىپىسى كۈن تەرتىۋىدىن ئېلىپ تاشلاندى.

لېكىن مۇنداق قارارلار ئەندى خىتاينىڭ تارىخىي تەرەققىيات ئاساسىغا ماس كەلمەتتى. خىتاي جەمىيىتى چاپسان ئۆزگىرىشكە باشلىدى، ئەندى داۋام قىلىۋاتقان ئىختىسادىي ئىسلاھاتلار بارغانسىرى ئۇلارنىڭ سىياسىي ئىسلاھاتلار بىلەن تولۇقلىنىشىنى قەتئىي تەلەپ قىلاتتى. خ ك پ «مەدەنىيەت ئىنقىلاۋى» دەۋرىنىڭ ئاخىرىدىكى جەمىيەتتىن تۈپ ئاساسىدىن پەرقلىنىدىغان جەمىيەتنى باشقۇرۇشقا ئۇرۇناتتى. بۇ يېڭى جەمىيەت دۆلەتكىمۇ، پارتىيەگىمۇ ئانچىلا بېقىنماتتى، ئۇ يېڭى قەدرىياتلارنى قوبۇل قىلىشقا كوپرەك ئىنتىلاتتى ۋە ئەنئەنىۋى ئىدېئولوگىيەلىك مۇراجەتلەرگە ئانچە مۇ ئىنكاس قىلمايدىغان بولدى. پارتىيە ۋە مەملىكەت رەھبەرلىگى بۇنى ھېساپقا ئالماسلىقى مۇمكىن ئەمەس ئىدى.

1992 - ژىلى خىتاي كومپارتىيەسىنىڭ 14 - قۇرۇلتىيىدا جياڭ زېمىن ئۆزى تەرىپىدىن 1989 - ژىلى تەكىتلەنگەن بىر قاتار قائىدىلەرنى ياقلىۋاشتىن قاراپ چىقتى. 15 - قۇرۇلتايدىكى دوكلادتا (1997 - ژىل) چوڭقۇر ۋە تۈپ ئاساسىي ئىسلاھاتلارنىڭ زورۇرىيىتى شەرتسىز ئېتىراپ قىلىندى. 1989 - ژىلقى ۋاقەلەرگە «خەلق ئارا ۋە ئىچكى سىياسىي غۇلغۇلىلارنىڭ ئاچچىق تەجرىبىسى» سۈپىتىدە باھا بېرىلدى. ئۇنىڭدىن تاشقىرى قۇرۇلتاي دېلېگاتلىرى 1989 - ژىلى تيەنئەنمېن مەيدانىدا يۈز بەرگەن ۋاقەلەرگە بېرىلگەن باھانى ياقلىۋاشتىن قاراپ چىقىشقا چاقىردى.

ھازىر ھېچ كىم خىتاينىڭ سىياسىي سىستېمىسىنى ئۆزگەرتىش ۋە ئۇنى پەيدىن - پەي دېموكراتىيەلەشتۈرۈش زورۇرىيىتىنى ئىنكار قىلماسا كېرەك. بۇنىڭدا نېمە كوزدە تۇتۇلىدىغانلىغى ۋە ئۇنى قانداق ئەمەلگە ئاشۇرۇش، بۇ باشقا مەسلە.

كونستانتىن سىروېژكىن،
سىياسەتشۇناس.
«كونتىنېنت».

بېجىن. 1989 - ژىل. مىگلىغان قوروۋاتلانغانلارنىڭ بىرى

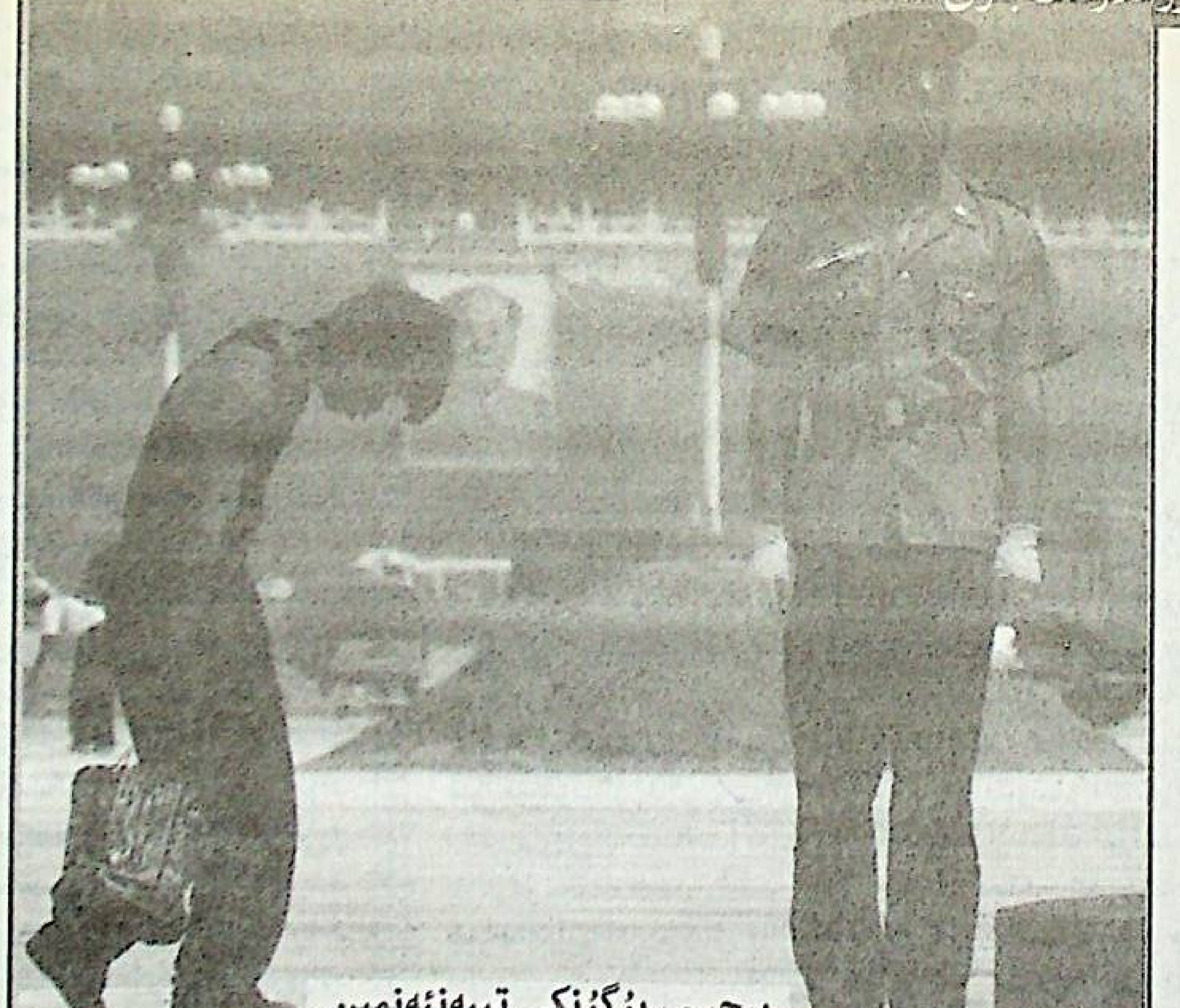

بېجىن، بۈگۈنكى تيەنئەنمېن.

يۈز شاھزادە ۋە مىڭ مەلىكە

سەئۇدىيە ئەرەبىستانىنىڭ رەھبەرلىرىگە ھاكىمىيەت ئاللا تەرىپىدىن بېرىلىدۇ ۋە ئۇ ئائىلەۋىي تۈگۈنلەرگە تايىنىدۇ

سەئۇدىيە ئەرەبىستانى [illegible] ھازىر مەملىكەتنى كورول باشقۇرىدۇ [illegible] نىڭ ئىسمى فەھد. كورول فەھد شۇنداقلا ئالىي باش قوماندان ۋە مىنىستىرلار كابىنېتى [illegible] باشلىقى بولۇپ ھېساپلىنىدۇ. لېكىن شۇنداقلا [illegible]

بىلەن پاراگلىشىپ، كىچىككىنە قاچىلاردا كوفى ئىچىپ ئولتىرىدۇ. ھازىرمۇ، خۇددى دەسلەپكى خەلىپىلەر دەۋرىدىكىگە ئوخشاش، ياش شاھزادىلەرنىڭ ئەنئەنەۋىي قەدرىياتلارنى ئۇزلەشتۈرۈشى ۋە بېدۇئىنلار ھاياتىنى ئۆگىنىشى ئۈچۈن، ئۇلارنى ئەر يەتكىچە بولغان دەۋرگە قەبىلىلەرنىڭ بىرىگە ئەۋەتىدۇ.

خائىش بايقالماقتا.

ئەلۋەتتە، ئائىلىدە كورول ۋە مىراسخور شاھزادە مۇھىم رول ئوينايدۇ، لېكىن يېشىغا قاراپ خىزمەت تەخسىم قىلىش پرىنسىپىغا قەتئىي رىئايە قىلىنىدۇ. كورول بىر مەزگىلدە ئالىي باش قوماندان ۋە مىنىستىرلار كابىنېتىنىڭ باشلىقى، مىراسخور شاھزادە بولسا ـ پرېمېيېرنىڭ مۇئاۋىنى ۋە 35مىڭ ئەسكەرگە ئىگە مىللىي گۋاردىيەنىڭ باشلىقى بولۇپ ھېساپلىنىدۇ. ئەندى بەزى شۆھرەتپەرەس شاھزادىلەر ئۈچۈن دولەتتە ژۇقۇرى لاۋازىملار تەسىس قىلىنغان. ھازىر ئائىلە ئەزالىرى ئەڭ مۇھىم

ئۇلارنىڭ ھاياتى

مەھكىمىلەرنى، ئىچكى ئىشلار، تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكلىرىنى، تاشقى رازۋېدكىنى، ۋاشىنگتوندىكى ئەلچىخانىنى باشقۇرىدۇ... ئۇنىڭدىن تاشقىرى، سەئۇدىيە قانۇنلىرىغا مۇۋاپىق، چەت ئەل تىجارەتچىلىرى يەرلىك شېرىك بىلەن ئىشلىشى كېرەك. ئەلۋەتتە، چەت ئەللىكلەر شاھزادىلارنىڭ بىرى بىلەن شېرىك تىجارەت قىلىش ـ ئەڭ ئىشەنچلىك يول [illegible]

كورول ئۆزىنىڭ ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرى ھەر خىل ئىمتىيازلارغىمۇ ئىگە. ئېلېكتر ئېنېرگىيەسى، تېلېفون، كوممۇنال خىزمەتلىرى ئۈچۈن ھەق تولىمەسلىكى مۇمكىن... [illegible]

لېكىن پات ـ پاتلا [illegible] شاھزادىلەرنىڭ ئۆزلىرىنى [illegible] كورول سائۇد دولەتتىكى [illegible] ئۇ چاغدا دولەت غەزىنىسىدە 317 رىيال ـ 100 دوللارلىق يېقىن مەبلەغ قالغان ئىدى. مىراسخور شاھزادە فېيسال [illegible] بىر شاھزادە بىرىنىڭ سارىيىغا ژىغىلدى. بۇ يەردە ساقىلىغا ئاق كىرگەن ياشانغان

لارمۇ ژىگىرمە ياشلىق ياشلارمۇ ئىشتىراك قىلدى. بۇ «ئائىلەۋىي پارلامېنت» سائۇدنى شەكلەن كورولۇقتا قېلىشقا، لېكىن ئەمەلىياتتا بولسا، ھاكىمىيەتنى فېيسالغا تاپشۇرۇشقا چاقىردى. كورول غەزەپلىنىپ: «مەن سىلەرگە برىتانىيەنىڭ يېلىزاۋېتىسى ئەمەس! كورول ـ كورول بولۇشى، ياكى ھېچ يەردە يوق بولۇشى كېرەك!» دەپ ۋايسىدى. بىر نەچچە ئايدىن كېيىن سائۇد يەنە ئائىلەۋىي كېڭەشكە تەكلىپ قىلىندى، ئۇنىڭغا ئەندى يۈز شاھزادە ئىشتىراك قىلدى. ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرىنىڭ بېسىمى ئاستىدا كورول ئىنىسىنىڭ پايدىسىغا ھاكىمىيەتتىن ۋاز كەچتى ۋە ئۆزىنىڭ ئاخىرقى ھاياتىنى گرېتسىيەنىڭ پايتەختى ئافىنىدا مۇھاجىرلىقتا ئاياقلاشتۇردى.

مايكىل جېكسون كىمنىڭ پۇلىغا ناخشا ئېيتىدۇ

... ئەنئەنىۋىي بېدۇئىنلار كىيىمىنى كىيىۋالغان 42 ياشلىق كىشى ئونلىغان تېلېفون ئاپپاراتلىرى ۋە كويلىگەن مونىتورلار ئالدىدا ئولتۇرىدۇ. [illegible]

[illegible] كورول فەھدنىڭ جىيەنى ئەل ـ ۋالىد سەئۇدىيە ھەربىي ئاكادېمىيەسىنى ۋە [illegible] ئۇنىۋېرسىتېتىنى پۈتتۈرگەن. ئۇ ئەرەب، ئىنگلىز، فرانسۇز تىللىرىنى بىمالال سۆزلىيەلەيدۇ.

شاھزادە بەقەت ئۆزىنىڭ ئەجايىپ قابىلىيىتى ۋە ئەمگەكچانلىقى ئۆزىيەلى باھالىق فەغەزلەردە 12 مىللىارد دوللارغا ئىگە.

ئولۇغ ئابدۇل ئەزىزنىڭ نەۋرىسى سۈپىتىدە ئەل ـ ۋالىدقا ھازىرنىڭ ئۆزىدىلا باياشەت ياشاش تەمىنلەنگەن: ئۇ ھەر ئايدا كورول سارىيىدىن 19 مىڭ دوللارغا چېك ئالىدۇ. لېكىن مەئىشىي خىراجەتلەر ئۈچۈن (40 ئادەمدىن ئىبارەت كېمە كوماندىسىنى ۋە 160 ئادەمدىن ئىبارەت شتاتقا ئىگە ساراي خىراجەتلىرى) 50 ھەسسە ئۇرغۇن مەبلەغ سەرىپ قىلىنىۋاتقاندا، ئۇنىڭ ئۈچۈن بۇ قانچىلىك پۇل؟ ئاددىي شاھزادىگە مۇنداق ھايات كەچۈرۈش دەرىجىسى قول يەتمەيدىغان ئىش، ئەينە شۇنىڭ ئۈچۈن ئەل ۋالىدقا خىبلە ئەمگەك قىلىشقا توغرا كەلدى.

شاھزادە تىجارەت دۇنياسىدا ھەممىگە مەلۇم، لېكىن، ئۇنى كورۇش ئۈچۈن، ئەرەبىستان چۆلىگە بېرىش كېرەك، ئۇ ئەر ـ رىيادتىن 50 كىلومېتىر ژىراقلىقتىكى ئۆز «ئوفىسىدا» ئوچۇق دالادا ئىشلەيدۇ. بۇ يەردە ئۇ 38 ـ كالىبىرلىق تاپانچىلار بىلەن قوراللانغان، تونۇش شېيخلار ئارىسىدا تاماقلىنىپ، پات ـ پاتلا

سۈنئىي ھەمرا ئالاقە ۋاستىلىرى ئارقىلىق سەييارىنىڭ يېتەكچى كاپىتال بازارلىرى بىلەن ئالاقىلىشىپ تۇرىدۇ. ئۆزىنىڭ ئەجداتلىرىغا ئوخشاش، ئەل ـ ۋالىد كۈن بويى توگىدە بېپايان ئەرەبىستان چۆلىنى ئارىلاپ ژۈرىدۇ، پەقەت شاھزادە ئۆزى بىلەن ئوقيا ۋە ئوقدانلارنى ئەمەس بەلكى ھېچ نەرسە بىلەن ئالماشتۇرۇپ بولمايدىغان سوتىلۇق تېلېفوننى ئېلىپ ژۈرىدۇ.

شاھزادە مايكىل جېكسوننىڭ ئاساسىي مېنېدژىرى بولۇپ ھېساپلىنىدۇ. بۇنىڭدىن بەش ژىل ئىلگىرى ئۇلار دىسنېيلېند تەختىدىكى كوكۇل ئېچىش ئىستراھەت باغلىرىنى بەرپا قىلىش ئۈچۈن بىرلەشكەن كارخانا قۇرۇش توغرىلىق شەرتنامە ئىمزالىدى. ئىنتايىن چوڭ كومپلېكسنىڭ بىرىنچى لايىھەسى ھازىرنىڭ ئۆزىدە تەييار.

شاھزادىنىڭ ئاساسىي ئىشلىرىغا 20 ئېكسپېرتتىن ئىبارەت شتات رەھبەرلىك قىلىدۇ، ئۇلارنىڭ ھەر بىرى تېلېفوندا سوزلىشىش ئۈچۈن ئېيىغا 80 مىڭ دوللارغىچە سەرىپ قىلىدۇ. ئۇي خىزمەتچىلىرى ئارىسىدا ـ توگىلەرگە قارايدىغان ئادەم، نامازغا چاقىرىدىغان شەخسىي مەزىن ۋە 18 فۇتبولچى بار، ئەل ـ ۋالىد فۇتبولچىلارغا بالىسى بىلەن ئوينىغانلىقى ئۈچۈن ھەق تولەيدۇ.

شاھزادە ئەل ـ ۋالىد ئىچىملىك ئىچمەيدۇ، تاماكا چەكمەيدۇ ۋە ئۆزىنىڭ قامىتىنى يوقاتماسلىق ئۈچۈن سپورت بىلەن شۇغۇللىنىدۇ. ئىككى قېتىم ئايالىدىن ئاجراشقان ئۇ، ئۆز كېھسىنى ناھايىتى ياخشى كورىدۇ. ئۇ ھەر ژىلى ئۈچ ھەپتە داۋامىدا لازۇرنىي كولىنىڭ قىرغاقلىرىدا كېمىدە سەيلە قىلىدۇ.

ئۇ ئىش بابىدا سەپەرگە چىققاندا ئۈچ سامولېتنىڭ بىرىنى تاللايدۇ، ئۇلارنىڭ ئىككىسى ـ «بوئىنگ» ماركىلىق سامولېتلار. شاھزادىنىڭ ئاۋتوموبىل پاركى 300 ئاۋتوماشىنىدىن ئىبارەت. شاھزادە ئۆز بالىلىرى بىلەن [illegible] 317 بولمىلىك بولۇپ ئۇلاردا 250 تېلېفون بار. [illegible]

ئىككى ھەرەمنىڭ خىزمەتكارى

سەئۇدىيەنىڭ ھازىرقى كورولى فەھد 1986 ـ ژىلى ئۆزىگە «ئىككى ھەرەمنىڭ خىزمەتكارى» دېگەن ئۇنۋاننى [illegible] قويۇپ، «ئالىي جانابلىرى» ئۇنۋانىدىن ۋاز كەچتى. بۇ يەردە سوز ئىسلامنىڭ ئىككى مۇقەددەس شەھىرى مەككە ۋە مەدىنە توغرىلىق بولۇۋاتىدۇ. بۇ يەرلەرگە ھەج قىلىش ھەر بىر مۇسۇلماننىڭ بەش پەرزىنىڭ بىرى ھېساپلىنىدۇ.

[illegible] سەئۇدىيە ئەرەبىستانىنى ئۆزىنىڭ تارتىش مەركىزىگە ئايلاندۇرۇپ بۇ دولەتنىڭ رەھبەرلىرىگە ناھايىتى چوڭ خىزمەت كورسەتتى. كورول فەھد ئۆز ئۇنۋانىنى [illegible] بىكار ئەمەس. دۇنيادا ھازىرچە «ئالىي جانابلىرى» دېگەنلەر خېلە يېتەرلىك. ئەمما «ئىككى ھەرەمنىڭ خىزمەتكارى» پەقەت بىرلا بولۇشى مۇمكىن.

(چەت ئەل مەتبۇئات ماتېرىياللىرىدىن).

كورول فەھد ۋە يېلىزاۋېتا 2.

قۇمغا كېتىدىغان يىلتىزلار

ئەگەر سىز سەئۇدىيە ئەرەبىستانىنىڭ پايتەختى ئەر ـ رىيادتىكى ھاشامەتلىك ئۆيلەر قەد كوتەرگەن رايوندا ئوچۇق دارۋازىدىن ھەيۋەتلىك سارايى ئالدىدا ئادەتتىكى كىگىز چېدىرنى ۋە ئۇنىڭدا ئاددىي بېدۇئىن كىيىمىدىكى ئۇي ئېگىلىرىنى كورۇپ قالسىڭىز، ئەجەپلەنمەڭ، سىز شۇنداقلا، بەش يۇلتۇزلۇق مېھمانخانىنى ئەسلىتىدىغان بۇ ھاشامەتلىك بىنانىڭ ئارقىسىدا چوقۇم توگىلەر بىلەن قويلار تۇرىدىغان لاپاس بارلىقىغىمۇ گۇمان قىلمايسىز.

ئەسىرلەر بويى بېدۇئىننىڭ ھاياتى قاغجىراپ كەتكەن چولدە ئامان قېلىش ئۈچۈن كۈرەشتىن ئىبارەت بولغان ئەرەبستاندا، سىۋىلىزاتسىيەنىڭ ئانچىمۇ ئىشەشلىك بولمىغان ۋاستىلىرىغا تامامەن تايىنىشقا ئالدىرىمايدۇ.

ئەينە شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ كۈن راسا قىزىغان يازدا كورول ئائىلىسى پات ـ پاتلا كوندىسونېرلار بىلەن تەمىنلەنگەن سارايلاردىن دالاغا كوچىدۇ. توغرا، چېدىرلارنىڭ يېنىدا ئېلېكتروگېنېراتورلار تاراقلاپ ئىشلەپ تۇرىدۇ، تاۋاق ئانتېنىلار ئورنىتىلغان، ئەندى يېقىنلا يەردە بولسا ئادەتتىكى مەيدانغا قونۇشقا لايىقلاشتۇرۇلغان «گېركۇلېس» ترانسپورت سامولېتلىرى ئۇچۇشقا تەييار تۇرىدۇ. بۇ يەردە شۇنداقلا بېدۇئىنلار قەبىلىلىرى داھىلىرىنىڭ جىپ ماشىنىلىرى تۇرىدىغان مەيدانلار بار. ئۇلار خۇددى ئۆزلىرىنىڭ 14 ئەسىر ئىلگەرىكى ئەجداتلىرىغا ئوخشاش، ئۆز كورولى

ئائىلە ھەممىدىن مۇھىم

غەرىپ ژۇرنالىستلىرىنىڭ بىرىنىڭ ھەزىل قىلىپ: «ھەي شاھزادە!» دەپ ۋاقىرساڭ، سەئۇدىيەلىكلەر تۇيىدىن كام دېگەندە ئون ئادەم ساڭا قارايدۇ، دېگەن چاقچىقىدا ھەقىقەت بار. رەسمىي ستاتىستىكا مەلۇماتلىرى بولمىسىمۇ، ھازىر كورول تۇخۇمىغا تەئەللۇق ئادەملەر 7 مىڭغا يېتىدۇ دەپ ھېساپلانماقتا (ئەرلەر بىلەن ئاياللار تەخمىنەن باراۋەر). بۇلارنىڭ ھەممىسى كورول ئابدۇل ئەزىزنىڭ (ئۇ 1902 ـ ژىلدىن 1953 ـ ژىلغىچە دولەت باشقۇرغان) 37 ئوغلى ۋە ئۇرغۇنلىغان قىزلىرىنىڭ ئەۋلاتلىرى. كېيىنرەك كورول ئاياللىرىنىڭ سانىنى ئازايتىشقا، دېمەك، شۇنداقلا باللارنىڭمۇ سانىنى ئازايتىشقا بولغان

ھەۋەسكارلار ئىجادىيىتىدىن

كىم سەۋەپكار؟

قۇرئاندىمۇ ئېيتىلغان : «ھەممە ئىنسان تەڭ»،
قانۇندىمۇ يېزىلغان؛ ھوقۇق بەرگەن كەڭ.
بەختى ئۈچۈن ھەر ئىنسان بىلىم ئىزدىسە،
بىز نېمىشكە باشقىلاردىن كام قالدۇق دەڭ؟

باشقا ئىخلىم مىنىسە پولات قۇشقا مانا،
ھەيران بولىمىز، بەجايىكى ھاماقەتتەك.
بىلىم بىلەن كوكەرگەن ئەلنى كورگەندە،
كورۇپ ئۆزگىدىن، ژۇرۇمىز پالاكەتتەك.

ياراشامدۇ بىزگە، شۇنداق دانا بولساق،
پەتىۋاغا باش قويۇپ ژۇرۇمىز يانا!..
ئەقىل تاپماي، بايلىق تېپىشقا قىزىقىپ،
چاپتۇق پۇتقا كەكە، تاپالماستىن پانا.

بىلىم ـ ھېكمەتلىك بايلىغىمىز، بىلىمىز،
بىلىم نام بېرىپ، شۆھرەت تاپقان خەلقىمىز.
مەھمۇد قەشقەرىي، يۈسۈپ خاس ھاجىپلار ئەجرى شۇڭا،
تارىخ بېتىدە مورە ـ ئۆچمەس ئۆلگىمىز.

كور ئېكەنمىز كوز ئوچۇق، بىلىمدىن قاچقان،
ئوخشاشلىغۇ باشقىلار بەختىنى تاپقان.
تەل ـ توكۇز، جەم، ھەممە ئەزايىمىز بىزنىڭ،
كىمدىن كىمنى كام قىلىپ قانداق ياراتقان.

ئازاپلىنىمەن ـ باغرىم پارە ـ پارە ھەر كۈن،
ئارمان بىلەن دىلىم سەكپارە ھەر تۈن.
«يارىلىشىم ئوزەمدىن» ياراتقۇچ مەدەت،
«ئانا سالماس ئەمچەك» بالا چىقارمىسا ئۈن.

ھېچ كىم بەرمەس

ئۆز قېرىنداشمىنى يامان دېسەم،
ياخشىنى ماڭا ھېچ كىم بەرمەس.
ھامان ئولۇپ ئۆتكەيمىز بىر كۈنى،
مىڭ قاخشىساقمۇ يېنىپ كەلمەيدۇ.

«ھەي، بېۋاپا دۇنيا!» دەيمىز ھەرۋاق،
ئوزىمىزدە تۇرسا ۋاپاسىزلىق.

ئۆز مەنپىيتىم ئەلا بىلىپ ھەر چاغ،
جاھىلچە قىلىمىز نومۇسسىزلىق.

بارىدا ئىرىك، قەدىرىگە يەتمەي،
ئولگەندە، ئاھۇ ـ پەريات ئۇرىمىز.
ئىنسانچە ئەقىل ـ ئىدرەك ئىشلەتمەي،
شائىلىق مەخسەتكە قانداق يېتىمىز.

ئۆز قېرىنداشمىنى يات كورۇپ،
ياخشىسىنى ئەدىن، قانداق تاپاي؟
زىرائەت ئەمەس يەرگە تەرگىلى،
يار ـ يولەك بولماي، نەگە قاچاي.

ئۆمەر ئىسلام.

بىزنىڭ ئۇيغۇر قىزلىرى پەقەت گۈزەللىك ئۈچۈن يارالغان. ئۇنىڭغا، ئۇنلىغان، يۈزلەگەن ئىسپات - دەلىللەرنى كەلتۈرۈشكە ھەر قايسىمىز قادىر...

يېقىندا، ئالمۇتا شەھرىدە ئۇيۇشتۇرۇلغان ئۇيغۇر قىزلىرىنىڭ «مەلىكە - 2000» 2 - خەلق ئارا گۈزەللىك كونكۇرسى يەنە بىر قېتىم ھەممىمىزنىڭ بېشىنى كۆككە يەتكۈزدى.

ئۇچۇغىنى ئېيتىش كېرەككى، ھېچ كىم مۇنداق مۇۋاپپەقىيەتنى كۈتمىگەن ئىدى. «ياخشى بولسا، ئۆتكەن ۋىلقىدەك بولار»،

سولەت بېغىشلىغان رەڭمۇ - رەڭ يورۇقنىڭ تەسىرىدىن ھاياجانلىنىپ، خۇددى نۇر يېغىپ تۇرغاندەك بىلىنگەن سەھنىگە كۆكۈل رىشتىلىرىنى ژىپسىز باغلاۋالغىنى ئېنىق.

ھەر قانداق چارە - تەدبىرنىڭ، بولۇپمۇ، شوئۇ - پروگراممىنىڭ مەزمۇنلۇق ۋە قىزىق ئۆتۈشى ئەڭ ئالدى بىلەن ئۇنى ئېلىپ ماڭغۇچىلارغا باغلىق. «مەلىكە - 2000» كونكۇرسىمۇ قىرغىزستان تېلېۋىدېنىيىسىنىڭ يورۇق يۇلتۇزى ئاسسول مولداخمېتوۋانىڭ ماھارىتىگە، ئۇنىڭ ژۇقۇرى كەسپي دەرىجەسىگە ماس كەلدى. ئۇنىڭغا ھەمرا بولغان ئال-

مىنى ھامىيلارنىڭ ياردىمىسىز ئۆتكۈزۈش ئەسلا مۇمكىن ئەمەس. كەچ داۋامىدا ئۇلارنىڭ نامى بىر نەچچە قېتىم ئاتالدى. ئەندى سەھنىدىكى ھېلىقى ئېكراندا ھامىيلارنىڭ ۋىدېئو رولىكلىرىمۇ بىر نەچچە قېتىم تەكرارلاندى. ئۇ ۋىدېئو رولىكلارغا كەچنىڭ سىنىپنارىيىسى بويىچە مەخسۇس ۋاقىت شۇنداق بولۇنگەنكى، ئۇلار ئارىلىقتىكى قىسقا ئۈزۈلۈشنى ناھايىتى ئۈتۈملۈك تولۇقتۇرۇپ تۇردى. «مەلىكە - 2000» گۈزەللىك كونكۇرسىغا ماددىي ۋە مەنىۋى ياردەم بەرگەن «دېكلېر» گوسمېتىكا شىركىتى، «كونىكا»،

ئەخبارات بىلەن تەمىنلىگەن جۇمھۇرىيەتلىك «ئۇيغۇر ئاۋازى» گېزىتى، «سېزون» ئاياللار ژۇرنالى، «ئېكسپرېسس ك»، «31 - كانال»، «شاخار»، «ن ت ك» تېلېرادىو كومپانىيەلىرى، «ئاسپان»، «ئېي پي ئېم» كومپانىيەلىرى، «درايۋ» تېلېپى پروگراممىسى نامىغا ئېيتىلغان تەشەككۈرلەركە تاماشىبىنلار «ھارماڭلار ھامىيلار!» دەپ رازىمەنلىكىنى ئالقىشلار بىلەن ئىزھار قىلىشتى.

مەلۇمكى، «مەلىكە - 2000» گۈزەللىك كونكۇرسىدا موشۇنداق باشقا كونكۇرسلارغا ئوخشاش، بويىنىڭ، پۇتىنىڭ ئۇزۇنلۇغى،كۆك

ئالمۇتىدا «مەلىكە - 2000» كونكۇرسى بولۇپ ئۆتتى

دەپ ئوچۇق ئېيتقانلارمۇ بولدى. بىراق پەقەت بۇ گۈزەللىك كونكۇرسىنى ئۇيۇشتۇرغۇچىلارغا - «ئۇيغۇر ئۆيى» جەمئىيەتلىك فوندى، «لەززەت» شىركىتى، مېتسېنات سەدىردىن ئەھەتوۋ ۋە ئۇلارغا ھەمدەم بولغان مەھكىمىلەر بىلەن ئايرىم شەخسلەرلا - ئۆتۈقا، يەنە كېلىپ، چوڭ ئۆتۈقا چوقۇم ئىشەندى. بارلىق ئۇيۇشتۇرۇش ئىشلىرىنى ئۆز ھۆددىلىرىگە ئالغان پرود - يۇسېرلىق مەركىزىنىڭ رەھبىرى، كومپوزىتور ۋە پروديۇسېر ئادىلجان جانباقىيېۋ ۋە ئۇنىڭ «بىر يەگىدىن قول، بىر ياقىدىن باش چىقىرىپ» ئىشلەشكە ئادەتلەنگەن ئەزىز مەسىمۇۋ، دىلمۇرات باھاروۋ، خالمۇرات ھېيتمەمەتوۋ ۋە رەھىم ھەمرايېۋلاردىن ئىبارەت ئىناق كوماندىسى بۇ كۆزلەردە ھەتتا ئۈيقۇسىمۇ ئۇنتۇپ قالدى. ھازىر ئۇلار ئۆزلىرى قولغا ئالغان ئىشنىڭ نەتىجىسىگە خوشال.

... جۇمھۇرىيەت سارىيىنىڭ زالىغا لىق تولغان تاماشىبىنلار ھېچ تەكرارلانماس گۈزەللىك دۇنياسىغا غەرىق بولۇپ، مەپتۇنكار ئۇيغۇر قىزلىرىنىڭ شەھلا كۆزلىرى بىلەن قەياقتەك قاشلىرىغا، تۇم قارا چاچلىرىغا تېخىمۇ

مۇتا تىياتىر ۋە كىنو ئىنستىتۇتىنىڭ ستۇدېنتى دىلشات ئامانبايېۋمۇ كەسپي سەھنىدە دەسلەپكى قېتىم «ئېلىپ بارغۇچى» رولىغا سازاۋەر بولغىنىغا قارىماي، ئۆزىگە ژۈكلەنگەن جاۋاپكەرلىك ۋەزىپە ھۆددىسىدىن شەرەپلىك چىقتى.

مانا، تاماشىبىنلار تاقەتسىزلىك بىلەن كۈتكەن پەيتمۇ كەلدى. سەھنىگە بىر - بىرلەپ كونكۇرس قاتناشقۇچىلىرى چىقىشقا باشلىدى. بۇ يەردە شۇ نەرسىنى ئالاھىدە تەكىتلەش كېرەككى، كونكۇرسنى ئۇيۇشتۇرغۇچىلار سەھنىنىڭ ئەڭ كۆرنەكلىك يېرىگە مەخسۇس چوڭ ھەجىملىك ئېكران ئورناتقان. ئەينە شۇ ئېكراندا ئۈتتۈز كونكۇرسانتنى ۋىدېئو تونۇشتۇرۇش پروگراممىسى ناھايىتى ئۈتۈملۈك بولغان. ئالتاغىنىڭ گۈزەل مەنزىرىسىدە چۈشىرىلگەن بۇ سيۇژېتلاردا ھەر بىر كونكۇرسانت ئۆزى توغرىلىق قىسقىچە مەلۇمات بېرىپ تۇردى.

بال باشلاندى. بىز شۇنىڭغا ئىشىنىمىزكى، كونكۇرسانتلارنىڭ ھەر بىر قەدىمىنى ھۆرمەتلىك ۋە ئىناۋەتلىك ژيۇرى ئەزالىرى توغرا باھالايدىغان بولىدۇ.

ئەلۋەتتە، بۈگۈن مۇنداق شوئۇ - پروگرام-

«گېفست» شىركەتلىرى، «ئېل نۇر» تۇرىستىك شىركىتى، «ئىنتېبللىسېرۋىس» باسمىخانىسى، «ئونازىس - ل ك» خەلق ئارا گۈللەر شىركىتى ۋە «سپېكترۇم» كومپانىيەسى،

رەك بىلەن بەلىنىڭ ھەجىمى ئىناۋەتكە ئېلىنمايدۇ. پەقەت كونكۇرسانتلارنىڭ ئانا تىلىنى، مىللىي مەدەنىيەت بىلەن تارىخىنى، ئۆرپى - ئادەت ۋە ئەنئەنىلىرىنى قانچىلىك

دەرىجىدە بىلىشى سىنىلىدۇ. يوشۇرۇشنىڭ كېرىكى يوقكى، ھازىرقى زامانىۋىي قىزلار مىللىي ئۆرپى - ئادەت ۋە ئەنئەنىلەرگە قارىغاندا، چەت ئەل تىللىرىنى ئۆگىنىشنى،كومپيۇتېرنى ئۆزلەشتۈرۈشنى ئەۋزەل كۆرىدۇ. بۇ پىكرىمىز نۆۋەتتىكى كونكۇرس داۋامىدا ئېنىق بايقالدى. كونكۇرسانتلار ئۆزلىرىنىڭ قاتار نومېرى بويىچە نۆۋەت بىلەن سەھنىگە چىقىپ، مىللىي تارىخىمىزدىن، ئەدەبىياتىمىز بىلەن سەنئىتىمىزدىن، ئۆرپى - ئادەت ۋە ئەنئەنىلىرىمىزدىن تۈزۈلگەن ئاددىي سوئاللارغا جاۋاپ بەردى. بىر قارىماققا، ھەتتا بىرىنچى سىنىپ ئوقۇغۇچىلىرى دۇدۇقلىماي جاۋاپ بېرىدىغان سوئاللار. لېكىن بەزى بىر كونكۇرسانتلار ھەتتا ئانا تىلىنى ئۇزۇدكىردەك بىلمەيدىغان ھالەتكە چۈشۈپ قالدى.

راست، بارلىق كونكۇرسانتلار ئۇنداق «كېكەچلەر» ئەمەس. جاراڭلاپ تۇرۇپ، ئېنىق ۋە توغرا جاۋاپ بەرگەنلەر كۆپ بولدى. بولۇپمۇ، كونكۇرسانت شاھىدەم ئەھەتباقىيېۋانىڭ «تۇۋۇرۇق ساقلاش دېگىنىمىز نېمە؟» دېگەن سوئالغا بەرگەن جاۋاۋى دىققەتكە سازاۋەردۇر. ئەندى گۈزەل ساۋۇتوۋانىڭ ئىسلامنىڭ بەش پەرزىنى قىسقىچە ئىزاھلار بىلەن ئېيتىپ بېرىشىمۇ ھەممىنى قايىل قىلدى. شۇنى تەكىتلەش كېرەككى، ئاددىي سوئاللارغا جاۋاپ بېرەلمىگەن قىزلارغا قارىغاندا، توغرا جاۋاپ بەرگەنلەر كۆپ بولدى.

شۇنداق قىلىپ، ئون ئۈچ ئادەمدىن تەركىپ تاپقان ژيۇرى ئۆز قارارلىرىنى چىقاردى. بارلىق كونكۇرسانتلار ئىچىدە گۈزەل ساۋۇتوۋا «مەلىكە - 2000» ئاتالدى.ئۈچ مىڭغا يېقىن تاماشىبىن ئورۇنلىرىدىن تۇرۇپ، مەلىكىگە ھۆرمەت بىلدۈردى. ئاندىن كونكۇرس غالىپلىرىغا سوغىلار تاپشۇرۇلدى.

ئىبرايىم باراتوۋ.

سۈرەتلەردە 1. سەھنىدە كونكۇرس قاتناشقۇچىلىرى. 2. كونكۇرسانتلارنىڭ بىر توپى خاتىرە ئۈچۈن سۈرەتكە چۈشتى.

پەيزۇللا ئەخمەتوۋ چۈشەرگەن سۈرەتلەر.

فۇتبول

تەن - تەربىيەدە چېگارا يوق

ماي ئېيىنىڭ ئاخىرى. قازاقستان ئۇيغۇرلىرى ھاياتىدا تارىخىي ئەھمىيەتكە ئىگە ۋاقەلەرنىڭ بىرى يۈز بەردى. ئالمۇتىدا، تۈركىستان شەھرىنىڭ 1500 ژىللىغىغا دائىر فۇتبول بويىچە خەلق ئارا تۇرنىر بولۇپ ئۆتتى.

مەزكۇر تۇرنىرغا «ئوتان» (قازاقستان)، «ئۇرۇمچى (ش ئۇئار)،«ئارزۇ» (قىرغىزستان)، «يارى»(چىمكەنت)، «گرېمو» (تۇزدىباستاۋ)، «دوستلۇق» (ئۇزۇناغاش)، «سۇلتان» (ئالمۇتا)ۋە چېلەك(ئەمگەكچىقازاق ناھىيەسى) كوماندىلىرى ئىشتىراك قىلدى. مەزكۇر تۇرنىرنىڭ تەشەببۇسكارى ۋە بىۋاستە ئۇيۇشتۇرغۇچىسى، شۇنداقلا باش ھامىيسى،«يارى» فۇتبول كلۇبىنىڭ پرېزىدېنتى يارمەھەممەت ئىسكەندەروۋ تەبرىك سۆز قىلدى. ئۇ ئۆزىنىڭ كۆزلىگەن مەخسىتىگە يەتكەنلىكىنى ئالاھىدە ئاتاپ ئۆتۈپ، مۇسابىقىغا چۈشۈۋاتقان بارلىق كوماندىلارغا ئاق يول تىلىدى. ئاندىن سۆزگە چىققان ئالمۇتا شەھىرى، ئەۋېزوۋ ناھىيەلىك ھاكىمىنىڭ بىرىنچى ئورۇنباسارى باراش چېنگىزبايېۋ مۇنداق خەلق ئارا دەرىجىدىكى چوڭ ئىشنى ئۇيۇشتۇرۇۋاتقان يارمەھەممەت ئىسكەندەروۋقا ئۆز مىننەتدارلىغىنى ئىزھار قىلدى. شۇنداقلا قازاقستاننىڭ خىزمەت كورسەتكەن ترېنېرى تىمۇر سېگىزبايېۋ، ش ئۇ ئا ر لىق مېھمان مىرزات مۇھەممەت، سۇدىيە ئالېكساندر پېرېمېنتلار سۆزگە چىقىپ، كوماندىلارغا ئۆزلىرىنىڭ تىلەكلىرىنى بىلدۈردى.

شۇنداق قىلىپ، دەسلەپكى كۈنى مەيداندا مۇسابىقىغا چۈشكەن «ئوتان» - «گرېمو» (4 : 0)، «يارى»- «سۇلتان» (2 : 0)، ئۇرۇمچى - ئارزۇ (4 : 1) كوماندىلىرى ژۇقۇرىدىكى كورسەتكۈچ بىلەن ئويۇننىڭ بىرىنچى كۈنىنى ئېچىپ بەردى. كورۇپ تۇرۇمىزكى، بۈگۈنكى ھېساپ بويىچە ئالمۇتىدا ئاتىغى چىققان گرېمو كوماندىسى ئۆزلىرىنىڭ تەن - تەربىيە ئىشقىۋازلىرىنىڭ كۆڭلىدىن چىقالمىدى. ئامما ئۇرۇمچى كوماندىسى ئويۇننىڭ بىرىنچى كۈنىلا ئۆزلىرىنىڭ دەسلەپكى ئورۇنلارنىڭ بىرىنى ئىگىلەيدىغانلىغىنى كورسەتتى. كوماندا ئەزالىرىنىڭ چىرايلىق ئويۇنلىرى رەقىپلىرىنى چوچۇتسە، فۇتبول ئىشقىۋازلىرىنى تا مۇسابىقە پۈتكىچە ستاديونغا كېلىشكە مەجبۇر قىلدى. ئەتىسى بولسا، ئويۇن تۆۋەندىكىچە ھېساپ بىلەن ئاياقلاشتى: «دوستلۇق»- چېلەك (2 : 1)، «ئوتان» - «ئارزۇ» (0 : 2)، ئۇرۇمچى - «گرېمو» (2 : 5). كۆتۈلمىگەن يەردىن ئۇرۇمچى كوماندىسى مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىدى.

ئەڭ قىزىق ئويۇن ئۈچىنچى كۈنى بولۇش كېرەك ئېدى. بۇ كۈنى «سۇلتان» - «دوستلۇق» 2 : 0، «يارى» - «چېلەك» 3 : 0، ئۇرۇمچى - «ئوتان» 3 : 0 ھېساۋى بىلەن ئاياقلاشتى.

قىزىغى ئەڭ كۈچلۈك كوماندىلار ئۇرۇمچى بىلەن «ئوتاننىڭ» ئويۇنلىرى ئىدى. ئېنىشكىدۇ، ئۇ كۈنى «ئوتان» كوماندىسى ئويۇن تەرتىۋىنى بۇزۇپ، مۇسابىقىغا كەلمىدى. شۇڭلاشقا ئويۇن قائىدىسى بويىچە يېڭىش 3 : 0 ھېساۋى بىلەن ئۇرۇمچى كوماندىسىنىڭ پايدىسىغا يېشىلدى.

ئۇرۇمچى كوماندىسى بولسا، «يارى» كوماندىسىنىڭ دەرۋازىسىغا بىر پوكزەكمۇ سالغىنى يوق. ئامما، ھېساپ بويىچە يەنە شۇ بەرى بىر كوماندىلارنىڭ ئويۇن تەرتىۋىنى بۇزۇشىغا باغلىق ئۇرۇمچى كوماندىسى ئۈچىنچى ئورۇننى «ژۇگرىمەستىنلا» ئىگىلىدى. بۇ مۇسابىقىدا چىمكەنتتىن كەلگەن «يارى» كوماندىسى بىلەن ئۇزۇناغاش مەھەللىسىنىڭ «دوستلۇق» كوماندىسى ئۆزلىرىنىڭ ئەجايىپ ئويۇنلىرى بىلەن فۇتبول ئىشقىۋازلىرىنىڭ كۆڭلىدىن چىقىپ، ئۇلارنى قايىل قىلالىدى. فىنالدا «دوستلۇق» كوماندىسىنىڭ فۇتبولچىلىرى 3 : 1 ھېساۋى بىلەن بىرىنچى ئورۇننى ئۈتۈۋالدى. ھەر ئۈچىلا كوماندا ئەزالىرىغا ئۇيۇشتۇرغۇچىلار تەرىپىدىن ماددىي سوغىلار تاپشۇرۇلدى.

بەختىشات سوپىيېۋ.
ئالمۇتا.

باش مۇھەررىر
ي. ئازاماتوۋ.

يېڭى ھايات

ئالمۇتا، 480044
ئىبەك يولى كوچىسى
50 بىنا، 8 - قەۋەت،
813 - خانە

گېزىتنى تەسىس قىلغۇچى - جاۋاپكەرلىگى چەكلەنگەن «ۋسال» شىركىتى.
تىراژى 1238 زاكاز 9698

تېلېفون:
33 - 84 - 59

«Йени хаят» (Новая жизнь) индекс 65359, республиканская общественно-политическая газета, регистрационное свидетельство №603 -- Г. Выдано Министерством культуры, информации и общественного согласия Республики Казахстан 17 марта 1999 г.

گېزىتىمىز سەھىپىلىرىدە بېسىلغان ماقالىلار مۇئەللىپلىرىنىڭ مەۋقەسى تەھرىراتىمىزنىڭ مەۋقەسى بولۇپ ھېساپلانمايدۇ. تەھرىراتتىن ماتېرىياللار قايتۇرۇلمايدۇ ۋە جاۋاپ بېرىلمەيدۇ.